

BETHEL, HUIS VAN JAKOBS GOD

Hugo Bouter

BETHEL, HUIS VAN JAKOBS GOD

Reiservaringen van Jakob op weg naar Bethel

Bethel, Huis van Jakobs God

Reiservaringen van Jakob op weg naar Bethel

Auteur: Hugo Bouter
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Eerste editie: 1981 Uitgeverij Medema, Apeldoorn
Tweede editie: 1989 Boeken om de Bijbel, Alblasserdam
Derde editie: 2004 Boeken om de Bijbel, Gouda
Vierde editie: 2021 OudeSporen online uitgeverij
Copyright: OudeSporen online uitgeverij

ISBN/EAN: 978-90-70926-342
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

'Sta op, ga naar Bethel en ga daar wonen (...).'

Genesis 35:1

*'Ik ben verblijd, wanneer zij tegen mij zeggen:
Wij zullen naar het huis van de HEERE gaan!'*

Psalm 122:1

INHOUD

1. Inleiding	11
God wil wonen bij de mensen	11
Jakobs ervaringen in relatie tot Gods huis	12
2. Eerste ervaringen te Bethel	15
De Rotssteen van ons heil	15
De Jakobs ladder	19
Eerste openbaring in Bethel	24
Eerste gedenksteen	31
Jakobs gelofte	37
3. Terug naar Bethel	43
Gods oproep	43
De geboorte van de erfgenaam	44
Mahanaïm – een bemoediging onderweg	47
4. Pniël, dat is God ontmoeten	51
De worsteling met God	51
Van aangezicht tot aangezicht	53
Het geheim van de overwinning	56
Een nieuw begin	59

5. Sukkoth en Sichem	65
Het huis in Sukkoth	65
Het altaar bij Sichem	67
6. Weer terug in Bethel	73
Bethel, de woning van God	73
De vreemde goden moeten weg	79
De eik bij Sichem	84
El Beth El	89
Eik van gewezen	94
7. Tweede openbaring in Bethel	101
Naamsverandering	101
Drie beloften van zegen	103
Tweede gedenksteen	106

1. INLEIDING

GOD WIL WONEN BIJ DE MENSEN

God wil Zichzelf aan de mens openbaren en contact met hem hebben. God wil wonen bij de mensen. Hij is de God van Bethel, dat wil zeggen: Hij is de God van Zijn eigen huis. Beth-El betekent 'huis van God'. God heeft een huis op aarde waarin Hij woont en en Zich openbaart aan degenen die tot Hem naderen.

Maar hoe kan dat? God is toch een heilig God, en hoe zou Hij kunnen wonen bij zondige mensenkinderen? Dat is inderdaad geen vanzelfsprekendheid. God kan de zonde niet zien, en de zondaar kan niet in Zijn tegenwoordigheid komen. Adam en Eva werden immers uit Gods nabijheid verdreven, nadat ze gezondigd hadden. En hoe zouden hun nakomelingen, die het beeld van een zondig ouderpaar droegen, dan tot Hem kunnen naderen?

Er is een rechtvaardige grondslag nodig waarop een zondig mensenkind tot God kan komen, zodat voldaan wordt aan Gods heilige eisen en tevens wordt voorzien in de behoeften van de zondaar. Welnu, die rechtvaardige grondslag wordt gelegd door de dood van het offerlam, dat zelf onschuldig is en de plaats inneemt van de schuldige zondaar. Op die grondslag kwam Abel tot God, en God nam hem aan. Op die grondslag kwam ook Noach tot God, en God rook de lieflijke reuk van het offer en zag Noach en zijn familie in genade aan. En

ook Abraham, Izak en Jakob bouwden altaren om God hun offers aan te bieden.

Maar er is nog iets anders, namelijk dat God alleen permanent kan wonen bij een *verlost* volk. Dat blijkt in het boek Exodus. Met een sterke arm voerde God Zijn volk uit Egypte, waar het in slavernij was, om het voor Zichzelf apart te stellen en te midden van hen te wonen. Pas toen de Israëlieten ontruikt waren aan de macht van de vijand, konden ze God dienen. Toen kon God Zijn heiligdom in het midden van hen oprichten. Toen had Hij pas een huis waarin Hij op aarde kon wonen.

Toch vormde het heiligdom van God te midden van Zijn volk Israël nog maar een beeld van de werkelijkheid die met Christus gekomen is. Want Hij is gekomen als het Lam *van God* en het offer dat Hij bracht, heeft de oudtestamentische schaduwdienst vervuld. Hij heeft aan al Gods heilige eisen voldaan; en Zijn offer is de basis waarop God niet alleen *bij* maar ook *in* Zijn verlostten kan wonen (vgl. Joh. 14:17). Wij zijn nu huisgenoten van God (Ef. 2:19). Door de Geest hebben wij de toegang tot de Vader (Ef. 2:18; 3:12). Wij zijn ware aanbidders, die de Vader aanbidden in geest en in waarheid (Joh. 4:23).

JAKOBS ERVARINGEN IN RELATIE TOT GODS HUIS

Wat heeft de geschiedenis van Jakob ons nu in dit verband te zeggen? Heel veel, want aan Jakob, de stamvader van het volk Israël, liet God al merken dat Hij een huis op aarde wilde hebben. Hij maakte Zichzelf aan hem bekend als de God van Bethel, als de God van Zijn

huis. God wilde Jakob zegenen; en Hij wilde bij hem wonen, en Jakob mocht bij God wonen!

Jammer genoeg heeft Jakob daar in het begin niet veel van begrepen. Gods tegenwoordigheid maakte hem angstig en hij verliet de plaats waar God woonde. Hij begon een lange zwerftocht en leefde een groot aantal jaren ver van Bethel, ver van het huis van God. Ten slotte greep God echter in en bracht hem weer terug. Dat ging niet vanzelf, het ging gepaard met heel wat pijnlijke ervaringen. Maar deze opvoedende tucht diende uiteindelijk tot Jakobs welzijn en het bracht hem terug in Gods nabijheid.

Daarom hebben de ervaringen van Jakob in verbinding met het huis van God ons veel te zeggen. Ze laten ons zien hoeveel moeite God soms moet besteden aan een gelovige om hem te brengen op de plaats waar Hij woont. Ze tonen ons hoeveel geduld God met een gelovige heeft om hem praktisch geschikt te maken voor Zijn nabijheid, opdat hij als een aanbidder tot Hem kan naderen.

De geschiedenis van Jakob bevat allerlei geestelijke lessen voor ons in verbinding met ons gedrag in het huis van God, dat is de gemeente van de levende God. Het is onze bedoeling hoofdzakelijk daarbij stil te staan, hoewel we ook zullen wijzen op de profetische betekenis van Jakobs ervaringen voor Israël zelf. Laten we ook uit dit gedeelte van de Schrift (Gen. 28-35) de nodige lering trekken, 'want alles wat tevoren geschreven is, is tot onze lering geschreven, opdat wij door de volharding en door de vertroosting van de Schriften de hoop hebben' (Rom. 15:4).

2. EERSTE ERVARINGEN TE BETHEL

Genesis 28

DE ROTSSTEEN VAN ONS HEIL

Jakob was hier op de vlucht voor zijn broer, die hij had bedrogen heeft. Hij had hem het eerstgeboorterecht en ook de vaderlijke zegen ontstolen, omdat hij de belofte van God dat de oudste zoon de jongste zou dienen zo graag in vervulling zag gaan. Maar nu oogste hij de vrucht van het zaad van de jaloezie dat hij had gezaaid. Hij moest hij vluchten voor Ezau, die hem wil doden. Onderweg vond hij een rustplaats op een steen: ‘Hij bereikte de plaats waar hij overnachtte, want de zon was ondergegaan. Hij nam een van de stenen van die plaats, maakte daar zijn hoofdkussen van, en legde zich op die plaats te slapen’ (vs. 11).

Direct is hier een parallel te trekken tussen Jakob en het volk Israël. Zoals Jakob rust vindt op deze steen, zo zou het volk dat uit hem zou voortkomen rust vinden in Jahweh, zijn Rotssteen, Toevlucht en Schuilplaats (zie o.a. Ps. 61, 62 en 91). Helaas hebben de Israëlieten de Rots van hun heil veracht en Hem de rug toegekeerd (Deut. 32:4-18). Bovendien hebben zij de Messias afgewezen, de Steen op Wie zij in het geloof moesten bouwen (Jes. 28:16). Zij hebben Hem

verworpen, maar de Steen die door de bouwlieden is verworpen, heeft van God de eer ontvangen die Hem toekwam (Ps. 118:22-23; Matt. 21:42-44; Hand. 4:10-12; 1 Petr. 2:4-7).

De Messias, de verworpen Steen, is door God verhoogd en heeft de eerste plaats ontvangen in het huis dat God nu bouwt. Dit 'gebouw' bestaat uit allen die in het geloof tot Hem komen en in Hem rust vinden, want Hij schenkt rust aan allen die tot Hem komen (Matt. 11:28). Zo vormt Hij de Hoeksteen van de huidige tempel van God (Ef. 2:20-22). Ieder die in het geloof tot Hem komt, kan nu zeggen: *Hij, in Wie God Zelf kan rusten, is het rustpunt ook voor mij.*

Christus, de Steen, vormt de rustplaats voor allen die in het geloof tot Hem komen. God Zelf rust in Hem, omdat Hij met welgevallen neerziet op de Persoon en het werk van Christus. Christus heeft Hem immers volkomen verheerlijkt en Hem volmaakte genoegdoening geschonken door het werk dat Hij heeft volbracht.

Op grond van dat volbrachte werk kan God mensen uitnodigen om tot de Heiland te komen en ware rust te vinden. De uitnodiging geldt niet alleen voor het gelovige deel van Israël; het heil strekt zich ook uit tot de volken. Als we dus een parallel trekken tussen het feit dat Jakob rust vond op een steen en dat zijn nageslacht mocht rusten in Christus, de levende Steen, dan gaat die parallel niet alleen op ten aanzien van Israël. In de tijd waarin Christus door Zijn eigen volk is verworpen, schenkt Hij rust aan allen die tot Hem komen: gelovigen zowel uit Israël als uit de volken. Zo bouwt Hij nu Zijn gemeente. Allen die in het geloof tot Christus komen, hetzij uit Israël, hetzij uit de volken, worden als levende stenen toegevoegd aan het huis van God dat op Hem is gegrondvest.

In het Oude Testament vormde de tabernakel, en later de tempel, de afschaduwing van dit geestelijke huis dat nu op Christus wordt gebouwd. Want de werkelijkheid, de volle realiteit van de dingen is pas *met Christus* gekomen (Kol. 2:17). Dat is dan ook de reden dat dit geestelijke huis van God wordt aangeduid als het gebouw dat op Hem zou worden gefundeerd. Dat gebeurt in het Evangelie naar Mattheüs, dat Hem tekent als de Messias die door Zijn eigen volk is verworpen. Maar als de Zoon van de levende God zou Hij de dood overwinnen. En op *deze Rots*, zegt Hij, ‘zal Ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten van de hades zullen haar niet overweldigen’ (Matt. 16:16-18).

De gemeente is dus de tempel die op Christus wordt gebouwd, de Zoon van de levende God, Die de macht van de dood heeft tenietgedaan. De gemeente kon pas worden gebouwd, nadat het verlossingswerk was volbracht en er een passende grondslag was gelegd voor de tempel van de levende God. God kon pas werkelijk bij en zelfs *in* mensen woning maken, nadat Zijn Zoon op aarde was gekomen was en Zichzelf met ons had verbonden in Zijn dood en opstanding. De gemeente is de vrucht van Christus’ sterven en opstanding. De gemeente van de levende God is gebouwd op de Zoon van de levende God. Hij is de Rots waarop het gebouw is gefundeerd. De gemeente bestaat uit levende stenen, die deel hebben gekregen aan het leven van Christus, dode zondaars die door Hem zijn levend gemaakt en toegevoegd aan de tempel van God.

Petrus was één van de levende stenen, die hun leven ontlenen aan Christus de Rots. Christus Zelf noemde hem ‘Petros’, d.i. ‘een steen’. Hij wekte hem tot nieuw leven en gaf hem een nieuwe naam. Petrus

neemt dit over in zijn eerste brief, als hij daar het beeld gebruikt van de Steen en de vele levende stenen die tot Hem komen en op Hem worden opgebouwd (zie Matt. 16:18; Joh. 1:43; 5:21; Ef. 2:5, 21; 1 Petr. 2:4-5).

Maar er is ook een keerzijde: de Steen is niet alleen tot heil voor hen die geloven, maar ook tot onheil voor hen die volharden in hun ongelooft! Voor deze laatsten is Hij een Steen des aanstoots en een Rots der ergernis (1 Petr. 2:7). Christus had Zelf ook al hierover gesproken in de Evangeliën. De verworpen Steen zou de Hoeksteen van Gods huis worden, maar wie erover zou struikelen en vallen, die zou verbrijzeld worden. Want de tijd komt dat de Steen op Zijn vijanden zal vallen en hen zal verpletteren (Matt. 21:40-45; Luk. 20:16-19).

Dit herinnert ons aan het toneel dat Daniël beschrijft in zijn uitleg van de droom van Nebukadnessar: de wereldrijken worden vernietigd door de Steen, Die zonder menselijk toedoen verschijnt en vervolgens de plaats van al die koninkrijken inneemt (Dan. 2). Christus wacht nu aan Gods rechterhand totdat al Zijn vijanden, zowel het ongelovige deel van Israël, als de wereldmachten die het hun toevertrouwde gezag hebben misbruikt, tot een voetbank voor Zijn voeten worden gelegd. Als Hij plotseling verschijnt, zonder enig menselijk toedoen, zal Hij alle vijanden oordelen en een eeuwig koninkrijk oprichten waarvan Hijzelf het Middelpunt is. Zijn gezag zal dan overal worden erkend. Alles is dan onder één Hoofd samen gebracht in Christus (Ef. 1:10). Het gelovige deel van het volk zal dan ook rusten in Hem, de Steen die in Sion is gegroundvest – evenals de aartsvader Jakob in Genesis 28 rust vond op deze steen te Bethel.

Samenvattend kunnen wij in het onderwijs van de Schrift ten aanzien van Christus als de levende Steen de volgende vier aspecten onderscheiden:

1. Hij is het ware rustpunt voor ieder die in het geloof tot Hem komt.
2. Als zodanig is Hij nu de fundamentsteen van het huis van God, de gemeente van de levende God, die op Hem wordt gebouwd.
3. Voor de ongelovigen, met name voor het ongelovige deel van Israël, is Hij echter een steen waaraan men zich stoot en een rots, waarover zij struikelen en vallen.
4. En als zodanig zal Hij in de eindtijd op Zijn vijanden vallen en hen tenietdoen, en vervolgens zal Hijzelf het erkende Middelpunt van het Vrederijk vormen.

Dit thema brengt ons tot het volgende onderdeel van Jakobs ervaringen, namelijk de ladder die hij zag opgericht en die tot aan de hemel reikte. Dit wijst in profetisch opzicht ook op de tijd van het herstel van alle dingen, de tijd van de Christusregering.

DE JAKOBSLADDER

Nadat Jakob was gaan slapen, kreeg hij een heel bijzondere droom. Hij kreeg een blik in de hemel: ‘Toen droomde hij, en zie, op de aarde stond een ladder, waarvan de top de hemel raakte, en zie, de engelen van God klommen daarlangs omhoog en omlaag’ (vs. 12). Jakob kreeg hier een blik in een geopende hemel en hij zag dat er een

verbinding was tussen hemel en aarde. Er was een ladder opgericht, waarlangs engelen opklommen en neerdaalden.

Dat dit gezicht een diepe profetische betekenis heeft, blijkt uit de woorden van Christus Zelf in Johannes 1. In dat hoofdstuk zien wij de veelzijdige heerlijkheid van de Persoon van Christus. Het begint met Zijn heerlijkheid als de eeuwige Zoon van God, en het eindigt met Zijn glorie als de Zoon des mensen die heerschappij heeft over al de werken van Gods handen. Toen Nathanaël Hem erkende als de Koning van Israël, sprak de Heer over deze laatstgenoemde heerlijkheid, die verder reikt dan de grenzen van Israël: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg je: Je zult van nu aan de hemel geopend zien en de engelen van God opstijgen en neerdalen op de Zoon des mensen' (Joh. 1:52).

Nathanaël sprak over Christus als de Zoon van God, de Koning van Israël. Dat is de heerlijkheid die Hij bezit als de Messias van Israël, als de Koning die volgens Gods raadsbesluit over Sion gesteld is. Zo wordt Hij getekend in Psalm 2, waar gesproken wordt over de onveranderlijkheid van Gods raadsbesluit. Ook al is de Messias verworpen door Zijn eigen volk en door de volken, Gods raad zal bestaan en Zijn gezalfde Koning zal eenmaal over Sion regeren; en vanuit Sion zal Zijn heerschappij zich uitstrekken tot aan het einde van de aarde.

Maar toen Nathanaël Zijn koningschap erkende, antwoordde de Heer dat hij grotere dingen zou zien dan deze. En dan volgt het zojuist geciteerde vers, waarin de Heer over Zichzelf spreekt als de Zoon des mensen, Die hier op aarde door de engelen zou worden gediend en geëerd. Dit is een grotere heerlijkheid dan Zijn Messiaanse

heerschappij. Als de Zoon des mensen is Hij nu door God verhoogd in de hemel en gesteld over al de werken van Gods handen. Als de Mensenzoon is Hij geplaatst over heel de schepping, over alles wat God aan de mens wil schenken. In dit karakter vinden wij Hem in Psalm 8, die ons spreekt over Gods voornemen met de mens: een voornemen dat in Christus, de tweede Mens, wordt vervuld omdat de eerste mens heeft gefaald.

Dit voornemen van God zal pas voor aller oog zichtbaar worden in het Vrederijk, waarvan Christus het heerlijke Middelpunt zal vormen. De engelen stijgen op en dalen neer op de Zoon des mensen. De engelen, die machtige dienstknechten van God, zullen de Zoon des mensen dan eer bewijzen en Zijn bevelen ten uitvoer brengen. Zij zullen Hem dienen, de tweede Mens uit de hemel, aan Wie alle macht in hemel en op aarde gegeven is. Maar ook in Zijn vernedering hebben de engelen Hem al gediend, want de Heer zegt dat Hij *van nu aan* het Voorwerp van het dienstbetoon van de engelen zou zijn. Na de verzoeking in de woestijn kwamen er engelen en dienden Hem. Een engel sterkte Hem in de hof van Gethsemane. Engelen dienden op de plaats waar Zijn lichaam was gelegd.

Dus ook bij Zijn eerste komst was Hij al het Voorwerp van de dienst van de engelen. Maar wanneer de Zoon des mensen in Zijn heerlijkheid verschijnt, zullen alle engelen met Hem komen (Matt. 25:31). Dan zal Hij het zichtbare Voorwerp zijn van hun dienst. Zij zullen opstijgen om Zijn bevelen uit te voeren, en neerdalen op de Zoon des mensen om nieuwe bevelen in ontvangst te nemen. Alle heerschappij zal dan openlijk in handen zijn gelegd van de Zoon des mensen (zie Dan. 7:13-14; Joh. 5:27; Openb. 1:13; 14:14).

De Zoon des mensen zal namens God regeren en heerschappij hebben over al de werken van Gods handen. Het is het koninkrijk van God en van Zijn Christus, Die door God is gezalfd om namens Hem te heersen. Hij moet heersen, zo zegt Paulus in 1 Korinthiërs 15:25, totdat Hij alle vijanden onder Zijn voeten heeft gelegd. Als Zijn regering haar doel heeft bereikt, zal Hij het koninkrijk weer teruggeven aan God de Vader. Wanneer Christus regeert, zal de gemeente met Hem regeren. De gemeente is de hemelse bruid van de tweede Mens, de hulp die bij Hem past en deelt in Zijn heerschappij over alle dingen.

De engelen zijn dan de gewillige dienaars van het woord van de Zoon des mensen. Zij zorgen ervoor dat de wil van God niet alleen in de hemel maar ook op de aarde zal gebeuren. Hemel en aarde zijn dan in harmonie met elkaar. De Eerstgeborene van de hele schepping neemt openlijk de plaats in die Hem toekomt, en de engelen zullen Hem huldigen (Kol. 1:15-16; Hebr. 1:6). De Jakobs ladder, met de engelen die daarlangs opstijgen en neerdalen, wijst in feite op deze tijd van het herstel van alle dingen, waarin alles volgens de goddelijke orde zal worden geregeld (Hand. 3:19-21).

Toch is de betekenis van de ladder niet beperkt tot de toekomst, waarin alle dingen openlijk onder de voeten van de Zoon des mensen worden gelegd. Want voor het geloof is de hemel *nu* al geopend, en is er een verbinding tot stand gebracht tussen hemel en aarde. Met het oog van het geloof mogen wij een blik slaan in een geopende hemel, waar wij Jezus gekroond zien met eer en heerlijkheid (Hebr. 2:9; 3:1).

Dat is in de huidige tijd, waarin de Zoon des mensen verheerlijkt is aan Gods rechterhand, dus de positie van de gelovige: *Ik zie de hemelen geopend*. Wij kijken in een open hemel en zien daar, door de kracht van de Heilige Geest, de verheerlijkte Christus. Handelingen 7 geeft een prachtige illustratie hiervan: Stefanus, de trouwe volgeling van de op aarde verworpen Christus, was vol van de Heilige Geest en hield zijn ogen gericht op de hemel. Daar zag hij de heerlijkheid van God, en hij zag Jezus staan aan Gods rechterhand. Toen zei hij: 'Zie, ik zie de hemelen geopend en de Zoon des mensen, staande aan Gods rechterhand' (Hand. 7:55-56). Zijn ogen werden verlicht door de Geest en hij keek in een open hemel.

Nadat Jezus verheerlijkt is in de hemel, is de Heilige Geest uitgestort op aarde. En door het werk van de Heilige Geest wordt onze blik gericht op de hemel, op Christus Die daar Zijn plaats heeft ingenomen aan Gods rechterhand. Door de Geest aanschouwen wij Zijn heerlijkheid. Zo zijn wij verbonden met de verheerlijkte Heer, Die de hemel moest opnemen tot op de tijd van het herstel van alle dingen. De Heilige Geest toont ons Zijn heerlijkheid. Hij neemt het uit het Zijne en verkondigt het ons (Joh. 16:13-15).

Zodoende is er voor ons die geloven een rechtstreekse verbinding met de hemel. De Heilige Geest verbindt ons met de hemelse Heer. Hij verkondigt ons de hemelse dingen en Hij heeft ons gebracht op een plaats van vrije toegang tot God, zodat wij evenals Jakob kunnen zeggen: 'Dit is niet anders dan het huis van God en de poort van de hemel' (Gen. 28:17). Jezus is als Voorloper voor ons binnengegaan in het hemelse heiligdom, en wij hebben de vaste hoop dat wij Hem straks met verheerlijkte lichamen zullen volgen (Hebr. 6:18-20).

Ondertussen volgen wij Hem echter al in het geloof, en hebben wij volle vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom. Daar mogen wij als een gezelschap van priesterzonen onze God dienen en eren – tot het geloof wordt verwisseld in aanschouwen en wij worden ingevoerd in Zijn heerlijkheid (Hebr. 10:19-22).

Er is nu dus een Mens in de hemel, en door het geloof en in de kracht van de Heilige Geest mogen wij Hem daar reeds zien. Maar in profetisch opzicht is de waarheid die ons in de Jakobs ladder wordt voorgesteld, eigenlijk deze: de Zoon des mensen is *op aarde* het Voorwerp van Gods welbehagen en van de dienst van de engelen. De hemel gaat boven Hem open, en de engelen eren Hem. Dat Christus nu is verheerlijkt in de hemel, en wij Hem door het geloof mogen zien, komt doordat de aarde Hem heeft verworpen. Spoedig zal de tijd aanbreken, dat de Zoon des mensen in Zijn heerlijkheid wordt geopenbaard op de aarde die Hem heeft afgewezen. Hij wacht nu aan Gods rechterhand, maar op de bestemde tijd keert Hij terug en zal Hij openlijk worden gehuldigd door engelen en mensen.

Dan zal de aarde, die nu nog zucht onder de slavernij van de vergankelijkheid, worden verhoord door de hemel (Hos. 2:20). Dan zal de hele schepping worden vrijgemaakt en onder de gezegende heerschappij van de Zoon des mensen mogen delen in de vrijheid van de heerlijkheid van Gods kinderen (Rom. 8:21).

EERSTE OPENBARING IN BETHEL

God opende de hemel voor Jakob om Zichzelf aan hem bekend te maken en hem te zegenen: ‘En zie, de HEERE stond boven aan die

ladder en zei: Ik ben de HEERE, de God van uw vader Abraham en de God van Izak; dit land waarop u ligt te slapen, zal Ik u en uw nageslacht geven. Uw nageslacht zal talrijk zijn als het stof van de aarde en u zult zich uitbreiden naar het westen, het oosten, het noorden en het zuiden. In u en uw nageslacht zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden. En zie, Ik ben met u, Ik zal u beschermen overal waar u heen zult gaan, en Ik zal u terugbrengen in dit land, want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik gedaan heb wat Ik tot u gesproken heb' (vs. 13-15).

Het is opmerkelijk dat God Jakob geen enkel verwijt maakte over zijn verkeerde gedrag ten opzichte van zijn broer en zijn vader. We horen hier uitsluitend beloften van zegen. Het is alsof God Jakob een blik gaf in de geopende hemel om hem alle schatten van zegen te tonen, die Hij voor hem had weggelegd. Geen oordeel, geen toorn van de hemel wordt hier geopenbaard. God openbaart de volheid van Zijn genade, en alles wat Hij Zich had voorgenomen aan Jakob en zijn nageslacht te schenken. De vervulling van die zegeningen is niet afhankelijk van het gedrag van mensen, maar berust alleen op de trouw van God – hoewel de openbaring van Gods goedheid zeker ook ten doel had Jakob tot inkeer te brengen en tot veroordeling van zijn eigen wegen.

We kunnen hier vier beloften van zegen onderscheiden: de belofte aangaande het land, de belofte van zegen voor het nageslacht, de belofte van zegen voor alle volken, en ten slotte de belofte van bewaring en van de terugkeer naar het land. Al die beloften van God zijn onvoorwaardelijk en onberouwelijk. Ze sluiten aan bij de al eerder gedane beloften aan Abraham en Izak, en zullen hun

definitieve vervulling vinden onder de zegenrijke heerschappij van de Messias, het Nageslacht van Abraham en van David.

A. DE LANDBELOFTE

Dit is de bevestiging van de belofte aan Abraham (Gen. 12:7; 13:14-17; 15:7-21; 17:8), en aan Izak (Gen. 26:2-4). Viermaal wordt deze belofte aan Abraham gegeven, maar vooral de derde keer is van belang voor ons onderwerp (Gen. 15). Hier worden de grenzen van het Beloofde Land namelijk als volgt omschreven: 'van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat' (Gen. 15:18).

Een soortgelijke belofte, maar dan op voorwaarde van gehoorzaamheid aan Gods geboden, vinden wij in Deuteronomium 11:22-24. Als het volk Gods geboden zou onderhouden, zouden ze het land in heel z'n uitgestrektheid in bezit kunnen nemen. 'Elke plaats die uw voetzool betreedt, zal van u zijn; vanaf de woestijn en de Libanon, vanaf de rivier, de rivier de Eufraat, tot aan de zee in het westen zal uw gebied zich uitstrekken' (Deut. 11:24). Hierop wordt ongetwijfeld ook in Deuteronomium 19 gedoeld: 'En wanneer de HEERE, uw God, uw gebied ruim gemaakt heeft, zoals Hij uw vaders gezwoeren heeft, en Hij u heel het land gegeven heeft dat Hij gesproken heeft uw vaders te zullen geven' (Deut. 19:8). Vanwege Israëls falen heeft het volk het land in z'n volle omvang echter nooit in bezit gehad, met uitzondering van de korte periode van de regering van Salomo, die heerste over alle koninkrijken van de rivier de Eufraat tot het land van de Filistijnen en tot aan de grens van Egypte (zie 1 Kon. 4:21, 24).

Pas wanneer Christus als de ware Salomo is verschenen, zal deze landbelofte, die zonder voorwaarden aan de aartsvaders is gegeven, werkelijk in vervulling gaan. De Vredevorst zal heersen van zee tot zee, van de rivier de Eufraat tot de einden der aarde (Ps. 72:8; Zach. 9:10).

B. DE BELOFTE VAN ZEGEN VOOR JAKOBS NAGESLACHT

De nakomelingen van Jakob zouden zijn als ‘het stof van de aarde’. Niemand kon het stof van de aarde tellen, en zo kon ook niemand Abrahams nageslacht tellen (Gen. 13:16). Dit is één van de drie beelden die in de Schrift worden gebruikt om aan te geven hoe talrijk de nakomelingen van de aartsvaders zouden zijn. De andere beelden zijn: talrijk als de sterren aan de hemel, en het zand dat aan de oever van de zee is (Gen. 22:17).

De eerstgenoemde belofte wordt nu aan Jakob bevestigd (Gen. 28:14). Verder gebruikt Bileam dit beeld wanneer hij Israël van Godswege moet zegenen (Num. 23:10). En Salomo erkent in zijn gebed om wijsheid dat God hem koning gemaakt heeft over een volk, talrijk als het stof van de aarde (2 Kron. 1:9). Maar behalve de gedachte aan talrijkheid ligt in het beeld van het stof ook de idee van de menselijke vergankelijkheid besloten (zie Gen. 3:19; 2 Sam. 22:43; 2 Kon. 13:7).

De uitdrukking ‘het zand aan de oever van de zee’ wijst misschien op Israël's gezegende positie in relatie tot de volken (de volkerenzee). Terwijl de uitdrukking ‘de sterren aan de hemel’ op een specifiek *hemels* nageslacht wijst, hetzij uit Israël zelf (de hemelse heiligen die we o.a. vinden in Daniël 7 en 8), hetzij uit Israël én de volken, namelijk

de gemeente die nu door de Heilige Geest wordt bijeenvergaderd uit Joden en heidenen, om verenigd te worden met haar Heer in de hemel.

C. DE BELOFTE VAN ZEGEN VOOR ALLE VOLKEN

Dit brengt ons tot het derde punt, namelijk de belofte van zegen voor alle volken op aarde – een zegen waarvan Israël, en met name de uit Israël stammende Messias het kanaal zou zijn. Deze belofte werd al in Genesis 12 aan Abraham gegeven (vgl. ook Gen. 18:18), en herhaald na het offer van Izak (Gen. 22:18). Volgens Galaten 3 wordt met het nageslacht van Abraham (enkelvoud!) in de eerste plaats die ene Nakomeling, de Christus, bedoeld. Want in Hem zijn al Gods beloften Ja, en Amen (2 Kor. 1:20). In Hem is de zegen van Abraham nu tot de volken gekomen, tot al diegenen die volgens het voorbeeld van Abraham op grond van het geloof gerechtvaardigd worden.

Deze belofte van zegen strekt zich echter ook uit tot de eindtijd, wanneer alle volken zullen worden gezegend in verbinding met het herstelde Sion, en de aarde vol zal zijn van de kennis van de HEERE, zoals de wateren de bodem van de zee bedekken. Dan zullen de volken de Wortel van Isaï zoeken, de Messias Die niet alleen uit het geslacht van Isaï en van koning David is, maar tevens de Wortel en de Oorsprong ervan is, omdat Hij God Zelf is. Want Hij zal staan als Banier voor de volken en de heidenvolken zullen door Hem worden gezegend (zie o.a. Jes. 2, 11 en 60; Micha 4 en 5; Zef. 3; Zach. 2, 8 en 14; alsmede vele psalmen, vooral in het vierde psalmboek).

D. DE BELOFTE VAN ISRAËLS TERUGKEER NAAR HET LAND

Nauw hiermee verbonden is uiteraard de laatste belofte, die spreekt over Israëls terugkeer naar het Beloofde Land. Jakob is hier bij uitstek de vertegenwoordiger van zijn nakomelingen, die evenals hijzelf vanwege hun zonden uit het land zouden worden verdreven. Gods genade zal echter een keer in hun lot brengen in de laatste dagen, overeenkomstig Zijn onberouwelijke beloften aan de vaders.

Dit is iets waarvan de profeten telkens weer getuigen, en waarvan zelfs Mozes al heeft gesproken (Lev. 26; Deut. 30). De beloften van herstel worden steeds verbonden met een *innerlijke* vernieuwing, de besnijdenis van het hart. De uiterlijke terugkeer naar het land zal gepaard gaan met een innerlijke terugkeer tot God en tot de zolang versmide Messias. Dit maakt duidelijk dat de huidige terugkeer van de Joden in ongelof niet de eindvervulling van de Bijbelse profetie is, hoewel sommige profetieën die terugkeer wel vooronderstellen.

Bovendien hebben de profetieën over de terugkeer naar het land meestal betrekking op het *hele* volk, dus de twee én de tien stammen (Jes. 11, 27, 35, 43, 49, 60 en 66; Jer. 3, 16, 29 tot 33, 50; Ezech. 11, 20, 28, 34, 36 tot 39, 47 en 48). De terugkeer van het overblijfsel van de twee stammen uit Babel was dus slechts een gedeeltelijke vervulling van deze profetieën – die heel vaak ook betrekking hebben op de komst van de Messias in heerlijkheid en de innerlijke vernieuwing van het volk Israël.

Wat de zgn. kleine profeten betreft, kunnen we nog noemen Hosea 1 tot 3, 11 tot 14; Joël 3; Amos 9; Micha 2 en 4, 5 en 7; Zefanja 3. En Zacharia, die na de Babylonische ballingschap profeteerde, zegt

dat zowel het huis van Juda als dat van Jozef – het tienstammenrijk waarvan Efraïm de aanvoerder was – uit de verstrooiing zou worden teruggebracht (Zach. 10:6-12).

De terugkeer zal ook een zaak van gebed zijn voor het gelovige deel van het volk. Het is opmerkelijk dat zelfs al ten tijde van koning David de Levitische zangers hun lofzang besloten met de woorden: ‘Verlos ons, o God van ons heil, en breng ons bijeen, en red ons vanuit de heidenvolken, opdat wij Uw heilige Naam loven en ons beroemen in Uw lof’ (1 Kron. 16:35). En bij de inwijding van de tempel besloot koning Salomo zijn gebed met de vraag om herstel en vergeving voor het wegevoerde volk (2 Kron. 6:36-39).

De smeekbede om herstel en terugkeer vinden wij ook herhaaldelijk in de Psalmen (o.a. Ps. 80 en 85). Psalm 106 eindigt met dezelfde woorden waarmee de Levitische zangers hun lofzang besloten, en Psalm 107 is een lofzang op Gods goedertierenheid. Hij betoont die aan Zijn verlost, die Hij uit de landen heeft verzameld, van het oosten en van het westen, van het noorden en van de zee. De bekende bedevaartspsalmen spreken ook over de terugkeer naar Sion (vooral Ps. 126). De HEERE maakt de gevangenen los, en Hij verzamelt Israëls verdrevenen (Ps. 146:7; 147:2).

Wat het Nieuwe Testament betreft, willen wij nog wijzen op Mattheüs 24 en Openbaring 7. Blijkbaar zal niet het hele volk worden bijeengebracht. Het ongelovige deel van het volk zal worden geoordeeld, maar de uitverkorenen zullen bij de wederkomst van de Zoon des mensen worden verzameld uit de vier windstreken. Zij worden gespaard, want God had hen verzegeld.

Dat wij Jakob in dit hoofdstuk zien als de vertegenwoordiger van zijn nageslacht is zeker geen inlegkunde. Wanneer Jakob zijn eigen zonen zegent, beschouwt hij hen als de vertegenwoordigers van de stammen die uit hen zouden voortkomen en spreekt hij zelfs over de verre toekomst (Gen. 49). Dat is trouwens altijd het doel van de profetie: het gaat om de uiteindelijke zegen van het volk in het Beloofde Land, onder de zegenrijke regering van de Messias. De belofte van de terugkeer naar het land, waarover God zo uitvoerig tegenover Jakob spreekt in Genesis 28, geldt dus ook zijn nageslacht. Trouwens, bij de eerste drie beloften wordt het nageslacht duidelijk genoemd en gaat het om zegeningen die pas ten volle in het Vrederijk zullen worden vervuld.

EERSTE GEDENKSTEEN

Hoewel Jakob zichzelf op een wettische grondslag plaatste in zijn relatie met God, toonde hij wel oprechte dankbaarheid voor Gods openbaring aan hem. Als blijk van erkentelijkheid richtte hij een gedenkteken op om de herinnering aan deze onvergetelijke ontmoeting te bewaren: ‘Daarna stond Jakob ‘s morgens vroeg op. Hij nam de steen waar hij zijn hoofdkussen van gemaakt had, zette die overeind als een gedenkteken en goot er olie op. Hij gaf die plaats de naam Bethel, hoewel de naam van de stad eerst Luz was’ (vs. 18-19).

Dit was Jakobs monument. Hij was hier nog niet zover dat hij een altaar bouwde; dat komt pas in Genesis 35. Dit in tegenstelling tot zijn grootvader Abraham, die direct een altaar bouwde toen hij

bij Bethel kwam (Gen. 12:8; 13:3-4). Bij dat altaar riep Abraham de Naam van de HEERE aan. Abraham was een aanbidder, en hij geloofde God op Zijn woord. Hij twijfelde niet aan de belofte van God door ongeloof, maar werd gesterkt in het geloof en gaf God de eer (Rom. 4:20-21). Ook uit andere bijzonderheden blijkt dat er verschil was tussen Jakob en Abraham. Jakob ging zijn weg vol zelfvertrouwen. Hij wandelde in de kracht van het vlees en moest door schade en schande leren dat het vlees van geen nut is. Abraham wandelde echter door de kracht van het geloof, en zodoende had hij ook een altaar, een plek om de Naam van de HEERE aan te roepen en Hem te danken.

Maar Jakob had hier wel deze gedenksteen. De betekenis ervan blijkt uit vergelijking met andere gedeelten, o.a. Genesis 31:44-50 en Jesaja 19:19-20. De opgerichte steen was een zichtbaar teken, een openbaar getuigenis; er ging een bepaalde sprake van uit. Het was de herinnering aan bepaalde feiten en gebeurtenissen, die zo belangrijk waren dat ze niet vergeten mochten worden. In het licht van het Nieuwe Testament wordt dit gedenkteken nog belangrijker. De opgerichte steen was in de eerste plaats de steen waarop Jakob gerust had. Wij hebben gezien dat deze steen een beeld is van Christus als het rustpunt voor alle ware gelovigen. De steen waarop Jakob gerust had, werd niet vergeten. Het werd een gedenkteken. Zo is het ook met Christus, de uitverkoren en kostbare Steen: Hij is eerst het rustpunt voor ons hart, maar daarna vormt Hij het onderwerp van ons getuigenis. Christus, de Steen die het fundament is van de gemeente, is tevens het onderwerp van haar getuigenis. Een ander fundament is er niet en een ander getuigenis wordt door God niet erkend.

Christus is de grondslag van de gemeente, want zij is op Hem gebouwd. Maar Zijn Persoon is ook de inhoud van de belijdenis die de gemeente moet hooghouden. Daarom spreekt de apostel Paulus over de gemeente als het huis van God, de pilaar en grondslag van de waarheid. De waarheid wordt belichaamd in de Persoon van Christus, in Zijn menswording, opstanding en verheerlijking (1 Tim. 3:15-16). De taak van de gemeente is de proclamatie hiervan in de wereld. Zij is de pilaar en grondslag van de waarheid, het levende gedenkteken van de waarheid met betrekking tot de Persoon van Christus.

Daarna verrichtte Jakob nog een tweede handeling: hij goot olie op de gedenksteen. De bedoeling van deze handeling was volgens Genesis 31:13 een *zalving*. Een zalving met olie is in de Schrift meestal een beeld van de zalving met de Heilige Geest (zie o.a. Zach. 4:6, 14; Hand. 10:38; 2 Kor. 1:21-22). De opgerichte steen was dus een *gezalvde* steen. Dat betekent voor ons: de Heilige Geest verleent Zijn kracht aan het getuigenis dat van Gods huis uitgaat. Het wordt niet door kracht of geweld van mensen gerealiseerd, maar door de Geest van God (Zach. 4). Want hiertoe is de Heilige Geest op aarde gekomen en heeft Hij woning gemaakt in de gemeente: om van Christus te getuigen en van Zijn hemelse heerlijkheid. Dit getuigenis wordt nu door de gemeente hier op aarde bewaard.

Dat is de diepere zin van het gedenkteken dat Jakob oprichtte en waarvan hij in vers 22 zei dat het een 'huis van God' zou zijn. Het is een beeld van Christus verbonden met Zijn gemeente, die nu de woonplaats van God is in de Geest. Christus is eerst de Steen die ons rust verschaft, vervolgens is Hij de Hoeksteen van het huis van

God en verder ook de kern van het getuigenis dat ervan uitgaat. God heeft Zichzelf aan ons geopenbaard in de Persoon van Christus, de levende Steen. Ons antwoord op die openbaring van Gods genade is dat wij van Hem getuigen, dat wij de levende Steen tot een getuigenis stellen in de wereld. Het is jammer dat Jakob het hier niet liet bij het oprichten van dit gedenkteken, maar zelf wettische verplichtingen op zich nam en God ook voorwaarden stelde. Maar is in de geschiedenis van het christendom het getuigenis van Christus niet vaak vermengd met wettische beginselen?

Jakob noemde de naam van deze bijzondere plaats 'Bethel', d.i. 'huis van God'. Maar ook de vroegere naam van Bethel wordt vermeld: '(...) hoewel de naam van de stad eerst Luz was'. Dit betekent 'amandelboom', maar een andere betekenis is: 'verdraaid' of 'verdorven'. Het laatste spreekt van onze natuurlijke, verdorven toestand voor God, het eerste van de opstandingskracht die daarin verandering heeft gebracht. De amandelboom spreekt in de Schrift van opstandingskracht, van leven te midden van de dood. Denk aan de amandelbloesems van de kandelaar, en aan de staf van Aäron die gebloeid had (zie ook Jer. 1:11-12).

Wij worden hier dus herinnerd aan onze vroegere toestand, maar ook aan de opstandingskracht van de Heer, die daarin verandering heeft gebracht. De gemeente van de levende God is gegrond op Christus, de Zoon van de levende God, Die de dood heeft tenietgedaan en het leven en de onvergankelijkheid aan het licht heeft gebracht. Van dode, verdorven zondaars heeft Hij levende stenen gemaakt, die nu samen het huis van God vormen en het getuigenis aangaande Christus op aarde verspreiden. Vroeger was het de stad Luz, de stad

van de verdorven mens, maar nu is het de stad van God, die hemels licht verspreidt te midden van een krom en verdraaid geslacht (Fil. 2:15).

We willen nog erop wijzen dat het oprichten van zo'n gedenkteken een gebruik was dat vrij vaak voorkomt in het Oude Testament. In het leven van Jakob vinden we het nog driemaal: een keer in Genesis 31, waar de opgerichte steenhoop getuige was van het verbond tussen Laban en Jakob; en daarna twee keer in Genesis 35, waar Jakob opnieuw een gedenkteken te Bethel oprichtte en later een gedenksteen op het graf van zijn geliefde vrouw Rachel nabij Bethlehem. Daarnaast vinden we in de geschiedenis van Israël de volgende stenen gedenktekens – waaronder een aantal steenhopen met dezelfde functie:

1. Het gedenkteken op de Ebal, ter herinnering aan de woorden van de wet (Deut. 27; Joz. 8). Dit herinnert aan de vloek, het oordeel over de mens in het vlees.
2. De twaalf stenen midden in de Jordaan, alsook te Gilgal (Joz. 4). Het eerste gedenkteken spreekt van de éénmaking van het volk van God met een gestorven Christus, zoals die alleen door God kan worden waargenomen. Het tweede is de herinnering daaraan voor ons in de legerplaats te Gilgal: de plaats van de besnijdenis, waar wij de dood van Christus praktisch op onszelf leren toepassen (vgl. Kol. 3:1-5).
3. De steenhoop in het dal Achor, ter herinnering aan het oordeel over Achan (Joz. 7). Dit is de herinnering aan het oordeel van

God over de invoering van wereldse en afgodische beginselen onder het volk van God.

4. De steenhoop boven de overwonnen koning van Ai (Joz. 8). Dit spreekt van het oordeel over de boze machten in de hemelse gewesten; de overste van deze wereld is al geoordeeld (Joh. 12:31; 16:11).
5. Het gedenkteken te Sichem, ter herinnering aan de vernieuwing van het verbond door Jozua (Joz. 24). Dit is het getuigenis van een besliste keus voor de dienst van de ware God, en de bekering van de afgoden (vgl. 1 Joh. 5:20-21).
6. De steen Eben-Haëzer (1 Sam. 7). Dit is een teken van dankbaarheid voor Gods hulp in de strijd tegen de vijand, nadat het volk zich heeft verootmoedigd en de vreemde goden heeft weggedaan.
7. De steenhoop boven Absaloms graf (2 Sam. 18:17). Dit is de herinnering aan het oordeel dat komt over wie zich verzet tegen het gezag van de door God gegeven koning.
8. De stenen zuil die Absalom voor zichzelf had opgericht (2 Sam. 18:18). Dit is het bewijs van het streven van het vlees om voor zichzelf een naam te maken op aarde, en tegelijk ook van het onvermogen van het vlees om vrucht voort te brengen voor God.

Het is mogelijk dat deze opsomming niet volledig is. Het is hier ook niet de plaats om dieper op de betekenis van al die gedenktekens in te gaan, maar laten wij onszelf de vraag stellen: Wat zeggen *ons* deze stenen? ‘Want al deze dingen zijn hun overkomen tot voorbeelden en

zijn beschreven tot waarschuwing voor ons, op wie de einden van de eeuwen gekomen zijn' (1 Kor. 10:11).

JAKOBS GELOFTE

Jakob wist de volheid en de rijkdom van de genade waarmee God Zich aan hem openbaarde, niet direct op de juiste waarde te schatten. Hij wilde zelf een tegenprestatie leveren en daarbij stelde hij God ook voorwaarden: 'Jakob legde een gelofte af en zei: Als God met mij zal zijn en mij zal beschermen op deze weg, waar ik op ga, en mij brood zal geven om te eten en kleren om aan te trekken, en ik in vrede in het huis van mijn vader zal terugkeren, dan zal de HEERE mij tot een God zijn. Deze steen, die ik als gedenkteken overeind gezet heb, zal een huis van God zijn. En van alles wat U mij geven zult, zal ik U zeker het tiende deel geven' (vs. 20-22).

Blijkbaar reikte het geloof van Jakob niet tot de hoogte van Gods openbaring. De genade van God? Dat leek hem te hoog gegrepen, op die grondslag wilde hij liever niet staan! Misschien was het zelfs zo, dat hij de nabijheid van God niet zo waardeerde en liever niet in Zijn tegenwoordigheid bleef. Het huis van God was een plaats die hem vrees inboezemde en waar hij zich niet thuis voelde. Jammer dat dit het antwoord van Jakob was op Gods genade. God had hem geen enkel verwijt gemaakt en hem alleen beloften van zegen gegeven. Dat was vrije en onverdiende genade. Hoe kwam het dan dat Jakob dit niet leek te waarderen? Was het omdat hij op zichzelf zag en moest erkennen dat zijn leven niet in overeenstemming was met Gods

heilige tegenwoordigheid? Was het omdat zijn geweten steeds luider ging spreken?

Gods goedertierenheid had Jakob tot bekering moeten leiden (vgl. Rom. 2:4). Gods genade had hem op de knieën moeten brengen. Jakob had zijn verkeerde handelwijze moeten belijden en zijn vertrouwen helemaal op de genade van God moeten stellen. Helaas vinden we niets van dat alles. Hij ging liever zelf aan de slag. Hij nam verplichtingen op zich en deed een gelofte. Hij verliet de grondslag van de genade waarop God hem ontmoette, en plaatste zichzelf op een wettische bodem. In feite wees Jakob de genade af en gaf hij de voorkeur aan het beginsel van de wet als de grondslag van zijn relatie met God.

Maar we moeten niet denken dat Jakob hierin alleen staat. Het is een typisch menselijke neiging en we kunnen dit misschien het beste verduidelijken aan de hand van drie andere voorbeelden van wetticisme:

1. Het volk Israël

Het volk Israël – waarvan Jakob de stamvader en de vertegenwoordiger is – bij de Sinai. Tot op Exodus 19 was de geschiedenis van de Israëlieten een geschiedenis van genade, zelfs ondanks hun falen. Hun gemor had geen oordeel tot gevolg (zoals wel in Numeri), maar opende de bronnen van Gods goedheid. Zelfs bij de Sinai kwam God Israël eerst tegemoet met beloften van zegen. Hij sprak over de kostbare betrekking waarin zij tot Hem stonden en die zij moesten verwerklijken. Maar ze waren zo vervuld van zelfvertrouwen, dat ze onmiddellijk zeiden: ‘Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij

doen' (Ex. 19:8). Het accent werd onmiddellijk verschoven van Gods goedheid naar hun eigen prestaties.

2. De geschiedenis van de verloren zoon

Toen de verloren zoon tot zichzelf kwam in het vreemde land, nam hij de beslissing om terug te gaan naar zijn vader en tegen hem te zeggen: 'Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, ik ben niet meer waard uw zoon te heten; maak mij als één van uw dagloners' (Luk. 15:19). Hij wil de positie van een slaaf innemen en zodoende zelf iets terugbetalen van zijn grote schuld. Gelukkig ging de vader hier niet op in en kreeg hij zelfs niet de kans om die woorden uit te spreken. De liefde van de vader verdreef elke gedachte aan slavernij!

Hetzelfde zien we in nog sterkere mate bij de oudste zoon, die zijn vader het verwijt maakte: 'Zie, ik dien u zoveel jaren en heb nooit uw gebod overtreden' (Luk. 15:29). Het woord dat hij hier voor dienen gebruikte, heeft de betekenis van 'dienen als slaaf'. Kennelijk had hij nooit oog gehad voor de voorrechten van de genade: de nabijheid van de vader, het zoonschap.

3. Het voorbeeld van de gelovigen in Galatië

Deze gelovigen hadden eerst gehoor gegeven aan het Evangelie van Gods genade, maar dreigden daarna te vervallen in wetticisme. Zij hadden de positie van zonen ontvangen, maar wilden zich gedragen als slaven. Wat een achteruitgang en een verarming! Daarom zei de apostel dat ze van hun geestelijke zegeningen beroofd waren en van de genade vervallen waren. Het was inderdaad een diepe val, vanaf de

hoogte van het genadeleven in de diepte van het slavenleven onder de eerste beginselen van de wereld!

Met Jakob ging het hier net zo: *Hoe ontzagwekkend is deze plaats!* Het huis van God was geen aangename plek in zijn ogen, de poort van de hemel joeg hem angst aan. Hij koos een wettische grondslag voor zijn verhouding met God. De voorrechten en de verantwoordelijkheden van de genade begreep hij niet, en de praktische verbinding met God stelde hij uit tot de toekomst. Hij wilde God gaan dienen, nadat God hem bewaard en gezegend had op al zijn wegen.

Redeneren wij misschien ook op deze manier? Stellen wij God de nodige voorwaarden, omdat wij wel zo goed zijn om Hem te dienen? Dat is echter niet de taal van de genade. Als we zo spreken, hebben we maar weinig begrepen van de genade van God. Dan kennen we Hem nog niet als de God van Bethel, Die ons Zijn zegeningen om niet geeft. De genade stelt géén voorwaarden vooraf, het besef van genade kan ons alleen maar tot *dankbaarheid* brengen. De genade veronderstelt dat wij God uit liefde dienen, dat wij als zonen in Zijn nabijheid willen zijn en niets anders verlangen dan Zijn wil te doen. Dan is er ook geen reden om bang te zijn voor God, want in Christus zijn wij Hem nabij gebracht.

Het is zeker geen vanzelfsprekendheid dat wij als zonen van God in Zijn nabijheid kunnen verkeren, en Hij in genade en gunst op ons neerziet. In Christus heeft God ons aangenaam gemaakt – wij waren dat van nature niet – en ons als zonen voor Zijn aangezicht geplaatst (Ef. 1:4-6). Zo hebben wij God leren kennen als de God van Zijn huis, de God van Bethel, Die Zichzelf in genade heeft geopenbaard om mensen in Zijn tegenwoordigheid te brengen. De God van Bethel

is geen eisende God. Integendeel, in Christus heeft Hij Zichzelf als de grote Gever geopenbaard. In Christus, het Hoofd van een nieuw mensengeslacht, ziet Hij ons in genade aan.

Maar voor het vlees is het vreselijk in Gods nabijheid te zijn. Het zondige vlees kan God niet behagen en het wil dat ook niet (Rom. 8:7-8). Het gaat zijn eigen weg, een weg die van God afvoert. Het is totaal ongeschikt om God te dienen. Op dit punt van Jakobs geschiedenis blijkt dat hij nog niet tot dit inzicht is gekomen. Hij gaat zijn weg in de kracht van het vlees, in vertrouwen op zijn eigen kunnen. In Pniël zal hij pas leren helemaal niets van zichzelf te verwachten en alleen op Gods genade te bouwen.

Het vlees is van geen nut, zegt Christus in Johannes 6:63. Het is de Geest, Die levend maakt en Die ons in staat stelt God te dienen. We moeten het vlees leren veroordelen en onszelf vereenzelvigen met de gestorven en opgestane Christus. Dat is de les van Pniël, en de praktische voorwaarde om de zegeningen van Bethel te kunnen genieten. Wij zien onszelf dan in het juiste licht, maar wij ontdekken ook Wie God is in de volheid van Zijn genade. Wij vertrouwen dan niet meer op onze eigen kracht, maar zien uitsluitend op alles wat *God* tot stand heeft gebracht. Wij stellen Hem dan geen voorwaarden meer, maar verkeren als gelukkige kinderen in Zijn nabijheid.

3. TERUG NAAR BETHEL

Genesis 31 en 32

GODS OPROEP

Minstens twintig jaar leefde Jakob ver van Bethel en was hij in feite niet meer dan een dienstknecht van Laban (zie vs. 38-42). Herhaaldelijk werd hij door Laban bedrogen, zowel op het terrein van het familieleven als in zakelijk opzicht. Jakob heeft wel moeten boeten voor zijn eigen bedrog ten opzichte van zijn broer en zijn vader. Het is ernstig zo de tucht van God te zien in het leven van Jakob. Toch liet God hem niet los. De tucht van God is ook een bewijs van Zijn liefde. Als Hij ons tuchtigt, behandelt Hij ons als zonen, als echte kinderen die Hij liefheeft (zie Hebr. 12). God wilde Jakob tot inkeer brengen en hem praktisch geschikt maken om als een zoon in Zijn tegenwoordigheid te wonen. Hij wilde hem opvoeden, zodat hij in staat was in Bethel te wonen: de plaats van het huis van God, waar God Zichzelf aan hem had geopenbaard.

God moest hier Zelf het initiatief nemen om Jakob terug te brengen naar Bethel. Kennelijk leefde er bij hemzelf nog niet de wens daarheen terug te gaan. Hij was nog niet zover dat hij ernaar verlangde in Gods nabijheid te zijn en gemeenschap met Hem te hebben. Maar in het hart van God leefde wél de wens om Jakob dicht bij Zich te hebben. In het huis van Laban was hij niet veel meer dan een slaaf, maar in

het huis van God mocht hij als een zoon in Gods nabijheid wonen. Wat een verschil!

God zegt in vers 3 tegen Jakob: 'Keer terug naar het land van uw vaderen en naar uw familiekring. Ik zal met u zijn'. Bij deze oproep wordt Bethel niet speciaal genoemd. Het is een algemene oproep om terug te keren naar het Beloofde Land, het erfdeel dat God de aartsvaders had toegezegd. Maar in vers 10-13 vertelt Jakob aan Rachel en Lea over een droom waarin Bethel wel wordt genoemd: 'De Engel van God zei tegen mij in die droom: (...) Ik ben de God van Bethel, waar u een gedenkteken gezalfd hebt, waar u Mij een gelofte gedaan hebt. Welnu, sta op, vertrek uit dit land en keer terug naar het land van uw familiekring'.

Blijkbaar was God hem al eerder verschenen en had hij niet onmiddellijk gehoor gegeven aan deze opdracht. Beschouwde Jakob het huis van God nog steeds als een vreselijke plaats, dat hij aarzelde hierheen terug te keren? Leefde hij liever als een slaaf in het huis van Laban?

DE GEBOORTE VAN DE ERFGENAAM

Wij weten het niet zeker, maar wij vinden in hoofdstuk 30 nog iets dat van belang is voor ons onderwerp: de geboorte van Jozef, de erfgenaam. Nadat Rachel Jozef had gebaard, zei Jakob tegen Laban: 'Laat mij vertrekken, dan kan ik naar mijn woonplaats en mijn land gaan. Geef mijn vrouwen en mijn kinderen, voor wie ik u gediend heb, zodat ik kan gaan. U weet immers van het werk waar ik u mee gediend heb' (Gen. 30:25-26). Deze gebeurtenis was ook van grote

invloed. De geboorte van de erfgenaam bracht Jakob tot het besluit het 'diensthuis' te verlaten.

Dat is een voorbeeld voor ons. Wanneer Christus, de Erfgenaam, gestalte in ons krijgt, dan verlaten wij de slavendienst onder de zonde en de wet. Als Hij de juiste plaats in ons leven krijgt, en wij niet meer naar de oude mens leven maar Christus in ons gezien wordt, dan willen wij onze positie als zonen van God waarmaken. Als de Zoon Zelf de plaats krijgt die Hem toekomt, dan leren wij ons als zonen te gedragen. Want de Zoon maakt waarlijk vrij en geeft ons een plaats in de nabijheid van de Vader.

Niet alleen in het leven van Jakob, maar ook in dat van Abraham vinden wij een gebeurtenis die dit principe illustreert. Toen er in Genesis 21 een grote maaltijd werd aangericht ter ere van de erfgenaam, leidde dit tot het uitdrijven van de slavin en haar zoon. Volgens Galaten 4 heeft dit een zinnebeeldige betekenis. De beide zonen van Abraham vertegenwoordigen twee verbonden, twee stelsels: wet en genade. Zodra de rechten van de erfgenaam worden erkend en hij de plaats krijgt die hem toekomt, heeft dit de verwijdering van de slavin en haar zoon tot gevolg. Als de Galaten dit voorbeeld zouden volgen, zouden de rechten van Christus worden erkend en zou de slavendienst worden veroordeeld. Daartoe was de apostel 'in barensnood', totdat *Christus* gestalte in hen kreeg en Hij echt in het middelpunt van hun leven zou komen te staan.

Het boek Genesis legt dus een duidelijk verband tussen de geboorte van de *erfgenaam* en het in bezit nemen van het *erfdeel*. Want de zoon van de slavin zal niet erven met de zoon van de vrije (Gen. 21:10; Gal. 4:30). Toen Jozef geboren was, de eerste zoon van Rachel, die

de uitverkorene onder zijn broers zou zijn, sprak Jakob openlijk de wens uit terug te gaan naar het land Kanaän, het beloofde erfdeel. Als Christus, de Erfgenaam, naar voren treedt en gestalte in ons krijgt, dan worden wij ons bewust van onze positie als zonen en erfgenamen van God. Dan willen wij ons erfdeel in bezit nemen. Voor Jakob was dit speciaal het aardse Kanaän, voor ons ligt de nadruk op een hemels land dat God voor ons heeft voorbereid: het terrein vol eeuwige, geestelijke en hemelse zegeningen waarmee God ons in Christus gezegend heeft.

Wij zien hier echter hoeveel moeite het Jakob kostte om op weg te gaan naar het Beloofde Land. God moest hem in feite door de omstandigheden hiertoe dwingen. Maar is het met ons ook niet zo, dat God ons soms door bepaalde omstandigheden moet losmaken van de dingen hier beneden, zodat wij op weg gaan naar een beter, dat is een hemels vaderland? Het initiatief tot de terugkeer naar Kanaän ging dus van God uit. Hij liet Jakob niet aan zijn lot over en wilde hem in Zijn tegenwoordigheid brengen. Daar mocht hij genieten van de rijkdom aan zegen die er voor hem was bereid. God wilde hem bij Zich hebben in Zijn huis, ook al was Jakob afgeweken en had hij eigen wegen bewandeld.

Wij zien hetzelfde in Genesis 3. Met Adam en Eva handelde God net zo. Toen zij zich voor God verborgen, zocht *Hij* hen op en legde Hijzelf een rechtvaardige grondslag om weer gemeenschap met hen te hebben. Het was de grondslag van het offer, dat hen tot God terugbracht. Zo hield God Zich ook in genade met Jakob bezig om hem op weg te helpen naar het land en het huis van God. Dit geldt geestelijk gesproken ook voor onszelf:

*Naar Kanâns lang verheide woning
leidt mij mijn trouwe Heer en God;
daar is de zekere beloning,
daar wijkt ontbering voor genot.*

MAHANAÏM – EEN BEMOEDIGING ONDERWEG

Op weg naar het Beloofde Land kreeg Jakob nog een ontmoeting met engelen van God, afgezanten van God: ‘Ook Jakob ging zijns weegs en engelen van God ontmoetten hem. Toen hij hen zag, zei Jakob: Dit is een leger van God. Daarom gaf hij die plaats de naam Mahanaïm’ (Gen. 32:1-2). Mahanaïm wil zeggen: *Twee legers*. Jakob zag dat hij niet alleen was. Er was niet alleen de menigte die met hem meetrok, en die hij later zelf verdeelde in twee kampen (vs. 10). Er was ook het leger van *God*, dat Hij had uitgezonden om Jakob en de zijnen te behoeden en te beschermen.

Ongetwijfeld was dit een bemoediging van Gods kant om Jakob duidelijk te maken dat hij niet alleen stond en niet bang hoefde te zijn voor de ontmoeting met Ezau. God zou het goedmaken en in Zijn voorzienigheid zo leiden dat Jakob veilig in Kanaän zou aankomen. Hij was Degene die Zichzelf later aan Zijn volk zou openbaren als de Vorst van de legermachten, Die het bevel voerde over Zijn aardse leger. Maar Hij was ook de Aanvoerder van Zijn hemelse legermacht. Alle machten staan in Zijn dienst en de engelen staan klaar om Zijn bevelen uit te voeren. De engelen zijn krachtige helden, die Zijn

woord volbrengen en luisteren naar de klank van Zijn woord. Zij zijn dienstknechten, die Gods wil volbrengen (Ps. 103:20-21).

Deze machtige helden heeft God uitgezonden ten dienste van de gelovigen. Zij zijn dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen die het heil zullen beërven (Hebr. 1:14). God gebruikt hen in Zijn rechtvaardig bestuur van alle dingen. Zij vormen 'een leger van God', zoals Jakob zei. 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde', lezen we aan het slot van Mattheüs 28. Toen de Heere Jezus werd overgeleverd, zei Hij tegen Petrus dat de Vader Hem meer dan twaalf legioenen engelen terzijde zou stellen als Hij daarom zou bidden. Dat zou een legermacht zijn geweest van meer dan zeventigduizend machtige helden; en we weten uit de geschiedenis van Israël dat één engel bijna het hele leger van Assur te gronde richtte!

Maar Christus riep de hulp van dat hemelse leger niet in, want de Schriften moesten vervuld worden (Matt. 26:53-54). Hij moest eerst lijden en daarna in Zijn heerlijkheid binnengaan. Hij is nu als Mens gesteld boven alle engelenmachten, boven alle overheid en gezag en kracht en heerschappij (Ef. 1:21). Hij zal het engelenleger straks gebruiken om de oordelen uit te voeren en de definitieve overwinning op de satan te behalen (Openb. 12 en 20).

Daarnaast heeft Christus ook het leger van Zijn verlostten hier op aarde, en het is bijzonder dat de overwinning op de satan ook aan dit leger wordt toegeschreven (Openb. 12:11). Beide legermachten zijn werkzaam om de overwinning op de satan te behalen. Wij hebben de belofte dat de God van de vrede de satan spoedig onder onze voeten zal verpletteren (Rom. 16:20). Het is dus betekenisvol dat Jakob over

twee legers spreekt. Er zijn hemelse en aardse legermachten en de strijd van beide legers is uiteindelijk gericht tegen de satan en zijn engelen, die nu nog hun verblijf hebben in de hemelse gewesten (Dan. 10; Ef. 6). Deze twee legers worden geleid door dezelfde Vorst, maar ze staan niet in onderling contact met elkaar. Want dat zou het gevaar inhouden van engelenverering en het verwerven van kennis aangaande de hemelse machten (Kol. 2:18; 1 Tim. 1:4; 6:20).

Doordat wij met Christus verbonden zijn, zullen wij later zelfs een plaats *boven* de engelen krijgen (1 Kor. 6:3). Onze plicht is echter om vast te houden aan Christus als het Hoofd van het lichaam, en ons door Hem te laten leiden in de strijd tegen de vijand. Wat een troost te weten dat Hij de beschikking heeft over deze machtige engelen en hen gebruikt in Zijn voorzienig bestuur van alle dingen. Dit diende ertoe om Jakob te bemoedigen op zijn weg. Hij mocht een blik slaan in de onzichtbare wereld.

Hetzelfde zien wij in de geschiedenis van de profeet Elisa. Elisa had dat voor zichzelf niet nodig, want hij vertrouwde op God en wist dat de engelen hen omringden, en in dat besef zei hij tegen zijn knecht: 'Wees niet bevreesd, want die *bij ons* zijn, zijn méér dan die bij hen zijn'. Het hemelse leger dat bij hen was, was sterker dan het leger dat hen bedreigde. Elisa bad toen voor zijn knecht en zei: 'HEERE, open toch zijn ogen, zodat hij ziet'. God verhoorde dit gebed en schonk Elisa's dienaar ook een blik in de dingen die men niet kan zien: 'En de HEERE opende de ogen van de knecht, zodat hij zag; en zie, de berg was vol paarden en strijdwagens van vuur rondom Elisa' (2 Kon. 6:16-17).

Het besef van de aanwezigheid van dit hemelse leger bemoedigt ons, maar wij hoeven de engelenmachten zelf niet te zien. Door het geloof weten wij dat ze er zijn en Gods wil volbrengen. Maar wij hebben een eigen verantwoordelijkheid in afhankelijkheid van het Hoofd, dat óók gezag heeft over deze hemelse legermachten. Hij schakelt ze in voor de taken die Hij aan hen geeft. Zij volbrengen nu de wil van de Mens Christus Jezus, Die God is boven alles, te prijzen tot in eeuwigheid!

De ontmoeting met Gods dienstknechten had Jakob moeten bemoedigen en hem ertoe moeten brengen meer op Gods hulp te vertrouwen, in plaats van op zijn eigen kunnen. In het vervolg van dit hoofdstuk zien we echter hoe hijzelf weer aan de slag ging, en dit brengt ons tot de ernstige les die hij in Pniël moest leren.

*God Zelf wil mij het voetspoor tonen,
Zijn licht omstraalt mijn wank'le schreên;
Hij wil Zijn trouw met goedheid kronen;
Hij gaat mij voor - ik volg alleen.*

4. PNIËL, DAT IS GOD ONTMOETEN

Genesis 32

DE WORSTELING MET GOD

Nadat Jakob de engelen van God had ontmoet (Gen. 32:1), moest hij vervolgens God Zelf ontmoeten. Hij was hier echter nog niet in staat Hem te ontmoeten als de God van *Bethel*, als de God van Zijn *huis*, omdat hijzelf niet beantwoordde aan Gods heilige tegenwoordigheid. Jakob ontmoette God hier niet als een liefdevolle Vader, die hem welkom heette in Zijn huis, maar als een Tegenstander. God moest Jakob tegenkomen op zijn eigen wegen. Hij trad hem als een Worstelaar tegemoet: 'En een Man worstelde met hem, totdat de dageraad aanbrak' (vs. 24).

Dit doet denken aan de woorden van Psalm 18: 'Maar tegenover de slinkse toont U Zich een Strijder' (vs. 27). De Statenvertaling gebruikt hier letterlijk het woord 'Worstelaar'. In dat karakter kwam God hem tegemoet. Zó was God al langer dan twintig jaar met Jakob bezig geweest; nu zou de beslissende strijd plaatsvinden. Jakob was een worstelaar en een hielengrijper (Gen. 27:36). Hij was iemand die zijn eigen weg ging en op zijn eigen kracht vertrouwde. Hij had zijn hele leven al geworsteld, eerst met zijn broer Ezau om

het eerstgeboorterecht en de eerstgeboortezegen veilig te stellen, en daarna 20 jaar met Laban om zijn vrouwen en zijn bezit. Hij moest door schade en schande wijs worden en leren dat het vlees van geen enkel nut is (vgl. Joh. 6:63). Wij zijn helemaal van Gods hulp en genade afhankelijk.

Zo'n worsteling vinden wij ook beschreven in Romeinen 7. De strijd die we daar vinden, is meer een *innerlijke* strijd. Maar precies zoals dat met Jakob het geval was, is het de strijd van iemand die vertrouwt op zijn eigen kunnen; en die strijd moeten we onherroepelijk verliezen! In de ervaringen van Romeinen 7 staat het 'ik' op de voorgrond. Het zijn geen typisch christelijke ervaringen. Die vinden we pas in Romeinen 8, en daarin staan Christus en de Geest op de voorgrond. Maar de 'ik'-persoon die Paulus al sprekende invoert, is wel een gelovige. Want hij verlustigt zich in de wet van God naar de innerlijke mens (Rom. 7:22). Hij is geen hater van God, maar hij moet vaststellen dat hij vleeselijk is en een slaaf van de zonde. Hij is niet vrijgemaakt van de macht van de zonde. De inwonende zonde is hem de baas, en dat besef brengt hem ten slotte tot de uitroep: 'Ik, ellendig mens, wie zal mij verlossen uit dit lichaam van de dood?'

Dit is echter het keerpunt van de worsteling. Juist op het punt dat wij dreigen onder te gaan, daagt er redding. Op het moment dat wij onze machteloosheid erkennen, is de overwinning dichtbij. Want dan leren wij afzien van onszelf en van onze eigen kracht, en zien wij alleen nog maar op wat God in Christus tot stand gebracht heeft. Dit brengt een totale verandering teweeg, een bevrijding van het 'eigen ik', zodat we dankbaar kunnen uitroepen: 'Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere!' Het einde van de worsteling is dus

de erkenning van eigen machteloosheid en de aanvaarding van de verlossing die God in Christus bewerkt heeft. Onze blik is dan niet meer naar 'binnen' gericht, maar naar 'boven'. We kunnen deze strijd alleen maar winnen door zelf het onderspit te delven.

Dat was ook het geheim van Jakobs overwinning, zoals wij nog nader hopen te overdenken. Hij won de strijd toen hij in feite moest erkennen een overwonnene te zijn. En zo is het ook met de man in Romeinen 7. Hij behaalt de overwinning, zodra hij zichzelf leert verliezen. Hij mag vrijuit gaan, zodra hij zichzelf onvoorwaardelijk overlevert aan Gods genade.

VAN AANGEZICHT TOT AANGEZICHT

Pniël betekent 'aangezicht van God'. Het is de plek van de persoonlijke ontmoeting met God. Als wij God ontmoeten van aangezicht tot aangezicht, krijgen wij de juiste blik op de dingen. Dan zien wij alles in het juiste licht. Dan zien wij wie wij zelf zijn, maar ook Wie God is. Dan erkennen wij dat wij zelf tot niets goeds in staat zijn, dat het vlees onverbeterlijk is. Maar dan zien wij ook hoe God in onze nood heeft voorzien. Hij heeft de zonde in het vlees veroordeeld in de dood van Christus en ons een nieuwe positie geschonken op grond van de opstanding van Christus. Er is geen veroordeling voor hen die in Christus in een nieuwe positie voor Gods aangezicht zijn geplaatst (Rom. 8:1-3).

De persoonlijke ontmoeting met God werpt dus licht op onze verhouding tot God. Wij zien onszelf in het juiste licht en wij erkennen dat wij niet kunnen bestaan voor het oog van een heilig en

rechtvaardig God. Maar wij zien ook dat God Zelf een rechtvaardige grondslag heeft gelegd om ons als Zijn kinderen voor Zijn aangezicht te plaatsen. De natuurlijke mens kan voor Hem niet bestaan, maar de mens in Christus heeft wel een plaats voor Zijn aangezicht. Zo zien we dat Jakob het hier vol verwondering uitroept: ‘(...) ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn leven is behouden gebleven ‘ (vs. 30).

Wij vinden meer van dergelijke persoonlijke ontmoetingen met God in het Oude Testament en dan zien wij steeds dezelfde reactie: enerzijds het besef van wie wij zelf zijn en anderzijds het besef van Wie God is. Laten wij kort stilstaan bij enkele ontmoetingen:

1. Tegen Mozes zei God: ‘U zou Mijn aangezicht niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven’ (Ex. 33:20). Maar daarna wees God de grondslag aan waarop Mozes veilig was: er was een plaats bij Hem, op de rots en zelfs in de rots. Dat is een beeld van onze positie in Christus, want ‘de steenrots nu was Christus’ (Ex. 17:6; 33:21-22; 1 Kor. 10:4).
2. Toen Gideon zich realiseerde dat hij de Engel van de Heere had gezien, zei hij met ontzetting: ‘Daarom zal ik sterven’ (Richt. 6:22). Maar toen verkondigde de Heere hem vrede. Hij hoorde om zo te zeggen de blijde boodschap: ‘Vrede zij met u’, evenals de discipelen die hoorden op de opstandingsdag (Joh. 20:19, 21). Het offer was aangenomen en daardoor was er vrede bereid, een rechtvaardige grondslag waarop de mens in vrede voor Gods aangezicht kan verkeren.

3. Toen Manoach begreep dat de Engel van de Heere aan hen was verschenen, zei hij tegen zijn vrouw: ‘Wij zullen zeker sterven, want wij hebben God gezien’ (Richt. 13:22). Maar zijn vrouw wees erop dat God het brandoffer en graanoffer had aangenomen en het dus zeker niet Zijn bedoeling kon zijn hen te doden. Anders zou Hij hun ook niet zulke heerlijke beloften hebben gegeven. En zo is het ook met ons: het volbrachte werk van Christus is de grondslag waarop wij voor God kunnen bestaan en waarop Hij ons kan zegenen.
4. Toen Jesaja de heerlijkheid van God zag, riep hij uit: ‘Wee mij, want ik verga! Ik ben immers een man met onreine lippen en woon te midden van een volk met onreine lippen. Mijn ogen hebben namelijk de Koning, de HEERE van de legermachten, gezien’ (Jes. 6:5). Maar er was reiniging en verzoening mogelijk, doordat het oordeel was voltrokken aan een onschuldig offerlam op het brandofferaltair. Het vuur van Gods oordeel trof Christus, toen Hij plaatsvervangend voor ons leed; en dat is de grondslag van onze behoudenis.

Al deze voorbeelden bevestigen dat de Persoon en het werk van Christus de grondslag vormen van de positie die de gelovige voor Gods aangezicht mag innemen. Ik ben in en door Christus tot God gebracht, en aangenaam gemaakt in de Geliefde. Ik mag als een kind en een zoon van God voor Gods aangezicht verkeren, doordat ik nu in overeenstemming ben gebracht met God, Die licht en liefde is (Ef. 1:4-6). Er is niet alleen géén veroordeling meer voor ieder die in Christus is, maar er is ook het positieve aspect dat God een welgevallen in ons vindt doordat Hij ons aanziet in de Geliefde.

Dat is de betekenis van Pniël: *het vinden van een plaats van behoud voor het aangezicht van God*. Het is een plaats die God Zelf voor ons heeft toebereid in en door Christus. Van nature kunnen wij niet bestaan voor Gods aangezicht, omdat wij behoren tot een gevallen mensengeslacht, dat van God is afgeweken. Maar als wij behoren tot de familie van de laatste Adam, Christus, dan zijn wij uit de dood overgegaan in het leven, uit de duisternis overgebracht in het licht, uit de sfeer van haat en vijandschap tegen God overgezet in het rijk van de Zoon van Zijn liefde (Joh. 5:24; Kol. 1:12-13; 1 Petr. 2:9).

Nu al mogen wij – in tegenstelling met de Mozaïsche bedeling – met *onbedekt* aangezicht de heerlijkheid van de Heere aanschouwen. God Zelf heeft ons bestraald met heerlijk licht, zodat wij Zijn heerlijkheid mogen kennen in het aangezicht van Jezus Christus. En straks, als wij ook naar het lichaam verlost zijn, zullen wij tot in eeuwigheid voor Gods aangezicht leven. Wij zullen Hem zien en Hij zal over ons lichten. Er zal verzadiging van vreugde zijn voor Zijn aangezicht, voor eeuwig (Ps. 16:11; 17:15; 2 Kor. 3:18; 4:6; Openb. 22:4-5).

HET GEHEIM VAN DE OVERWINNING

Laten wij nu verder overdenken hoe Jakob de overwinning behaalde in zijn worsteling met God. Jakob heeft over enorme lichamelijke kracht beschikt, want de urenlange worsteling bleef onbeslist, totdat de Man zijn heupgewricht aanraakte, zodat Jakobs heupgewricht ontwricht werd (vs. 25). De Engel is een verschijning van Christus vóór de vleeswording, zoals vaker in de Schrift het geval is.

Hierdoor werd het Jakob onmogelijk gemaakt nog door te gaan met worstelen. Het enige wat hij kon doen, was zich vastklemmen aan de Man Die met hem worstelde. Deze zei dan ook: 'Laat Mij gaan, want de dageraad is aangebroken'. En daarop antwoordde Jakob: 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij U mij zegent' (vs. 26). Vergelijk het motet van Bach, dat hierop is gebaseerd: Ich lasse dich nicht, du segnest mich denn.

Jakob werd getroffen in zijn heupgewricht, de zetel van zijn kracht. De heup wordt in de Schrift steeds gezien als de zetel van de kracht en ook van de vruchtbaarheid. Een voorbeeld hiervan is Psalm 45, waar tegen de Messiaanse Koning wordt gezegd: 'Gord Uw zwaard aan de heup, o Held'. Juist op die plek werd Jakob geraakt, zodat hij moest erkennen volkomen machteloos te zijn. Er bleef voor hem niets anders over dan de worsteling te staken en zijn Tegenstander om genade te bidden.

Dat dit inderdaad het geval was, blijkt duidelijk uit de woorden van de profeet Hosea. God had een rechtsgeding met Zijn volk, evenals Hij dat met Jakob had gehad, en het volk moest lering daaruit trekken: 'De HEERE heeft een rechtszaak met Juda. Hij zal Jakob vergelden naar zijn wegen, Hij zal zijn daden op hem doen terugkeren. In de moederschoot pakte hij zijn broer bij de hielen; in zijn kracht streed hij met God. Hij streed met de Engel en overwon; wenend vroeg hij Hem om genade. In Bethel vond Hij hem, en daar sprak Hij met ons, namelijk de HEERE, de God van de legermachten, HEERE is Zijn gedenknaam. En u, bekeer u tot uw God. Houd u aan goedertierenheid en recht, en zie voortdurend uit naar uw God' (Hos. 12:3-7).

Hier vinden wij het geheim van Jakobs overwinning: hij weende en smeekte God om genade. Toen zijn eigen wil en zijn eigen kracht waren gebroken, bleef er maar één uitweg over, namelijk *de roep om genade*. En dat is altijd de weg tot zegen en tot overwinning. Als wij een beroep doen op Gods ontferming, opent dat de weg naar Zijn hart. Wij zien onszelf dan in het juiste licht en beseffen dat wij volkomen afhankelijk zijn van Gods genade. Dat is het moment waarop God gaat handelen. De roep om genade zet de hemel in beweging.

Wij zien daarvan veel voorbeelden in de Evangeliën. Vaak horen wij de mensen roepen: ‘Ontferm U over ons, Zoon van David!’ En deze smeekbeden worden altijd beantwoord. Het is alsof de Heere geen weerstand daaraan kan bieden. Hij is met ontferming bewogen over onze hulpeloosheid. Maar dan moeten wij die *machteloosheid* wel erkennen! Dat punt had Jakob hier inderdaad bereikt, nadat zijn eigen kracht was gebroken en hij zich alleen nog kon vastklemmen aan de Man die met hem worstelde.

Met de gelovige in Romeinen 7 gaat het niet anders. Als hij op het dieptepunt is gekomen en de worsteling moet opgeven, horen wij de dringende noodkreet: ‘Ik, ellendig mens, wie zal mij verlossen uit dit lichaam van de dood?’ Maar dan volgt onmiddellijk ook het gelovige antwoord: ‘Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere’ (vs. 24-25). In het bewustzijn van eigen machteloosheid ziet hij dat er maar één oplossing is: de hulp moet van boven komen. Hij is afhankelijk van genade, van dat wat *God* in Christus tot stand heeft gebracht. Langs die weg wordt de ‘overwonene’ een ‘overwinnaar’, een dankbaar mens die God prijst voor het heil dat *Hij* heeft bewerkt.

EEN NIEUW BEGIN

De woorden van de profeet Hosea laten ons ook zien dat de ervaring van Pniël niet op zichzelf staat. Pniël is een voorbereidende ervaring voor Bethel. Daarom noemt Hosea beide plaatsen in één adem: ‘Hij streed met de Engel en overwon; wenend vroeg hij Hem om genade. In *Bethel* vond Hij hem, en daar sprak Hij met ons’ (Hos. 12:5). Dit is des te opmerkelijker, omdat uit het verhaal in Genesis blijkt dat er nog heel wat dingen gebeurden, voordat Jakob werkelijk de weg terugvond naar Bethel. Maar het is alsof God die droevige ervaringen uit het leven van Jakob hier niet meetelt. Hier gaat het alleen om deze hoogtepunten: Pniël en Bethel.

Pniël, de plaats waar wij leren onszelf volledig te veroordelen en niets meer van onszelf te verwachten, maakt ons geschikt om God te ontmoeten in Bethel. Als wij onszelf in het ware licht hebben leren zien, zijn wij door genade in staat in het licht van Gods tegenwoordigheid te verkeren en voor altijd te wonen in Zijn huis.

Na Pniël was Jakob niet meer dezelfde; hij was een ander mens geworden. Vandaar dat hij een naamsverandering onderging: ‘Uw naam zal voortaan niet meer Jakob luiden, maar Israël’ (Gen. 32:28). Jakob betekent: ‘die de hiel vasthoudt’; daarvan is de betekenis afgeleid die zijn karakter en handelwijze tekende: ‘hielengrijper’, ‘bedrieger’ (Gen. 25:26; Hos. 12:4). Israël daarentegen betekent: ‘vorst Gods’, ‘strijder Gods’; want hij had met God en met mensen gestreden en had overwonnen.

Deze nieuwe naam markeerde een nieuw begin in het leven van Jakob. Dat is in de Schrift steeds zo, als iemand een nieuwe naam

krijgt. Ik wil daarvan nog twee voorbeelden noemen: Simon Petrus in het Nieuwe Testament, en Abraham in het Oude Testament. Simon kreeg zijn nieuwe naam Petrus (d.i. 'steen'), toen hij de Heere Jezus ontmoette en in Hem geloofde. Hij veranderde van een dode zondaar in een levende steen, die geschikt was voor de opbouw van het huis van God (Joh. 1:43; 1 Petr. 2:5).

Het tweede voorbeeld is de naamsverandering van Abram in Abraham, bij de instelling van de besnijdenis (Gen. 17). De besnijdenis symboliseerde het feit dat er iets nieuws tot stand gekomen was. Abram was nu Abraham geworden. De oude mens was verdwenen en er was een nieuwe mens herrezen. Dat is immers de symbolische betekenis van de besnijdenis: het afleggen van de oude mens, het verdwijnen van de oude mens in de dood, namelijk de dood van Christus (Kol. 2:11).

Met Jakob ging het hier net zo. Om de taal van het Nieuwe Testament ook op hem toe te passen: de oude Jakob daalde neer in het graf en er verrees een nieuwe mens, een nieuwe schepping: Israël. Er brak een nieuwe dag aan: 'En de zon ging over hem op, toen hij door Pniël gegaan was; hij ging echter mank aan zijn heup' (Gen. 32:31). Hij begon een nieuw leven in de blijdschap van een nieuwe relatie met God. Het oude leven in de kracht van zijn eigen wil was verleden tijd en hij begon een nieuw bestaan als een kind van God. Jakob werd telkens herinnerd aan zijn zwakheid en zijn totale afhankelijkheid van God, doordat hij mank ging aan zijn heup.

Omdat we de geschiedenis van Jakob willen lezen in het licht van het Nieuwe Testament, moeten wij nog nader ingaan op enkele nieuwtestamentische begrippen die spreken over de levensvernieuwing

die aan het licht is gebracht door het Evangelie. Toen de volheid van de tijd was gekomen en Christus was verschenen, kon er pas een nieuwe mens tevoorschijn komen.

Wij hebben al enkele uitdrukkingen genoemd: een nieuwe mens, een nieuwe schepping. De uitdrukking ‘de nieuwe mens’ komt alleen voor in Efeziërs en Kolossenzen, en wordt steeds in het enkelvoud gebruikt (Ef. 2:15; 4:24; Kol. 3:10). In tegenstelling tot de oude mens, het mensentype in de lijn van Adam, is er nu een nieuwe mensensoort waarvan de opgestane Christus – de laatste Adam – het Hoofd is. Wij hebben als gelovigen de oude mens, alles wat ons kenmerkte als nakomelingen van de gevallen Adam, afgelegd en de nieuwe mens aangedaan, die de kenmerken van Christus vertoont.

De nieuwe mens is de vrucht van Christus’ dood en opstanding. Hij is Gods maaksel en hij is in overeenstemming met God, in ware gerechtigheid en heiligheid geschapen. Hij is in het bezit van de kennis van goed en kwaad (in tegenstelling tot Adam vóór de val), maar hij is niet onderworpen aan de macht van het kwaad (in tegenstelling tot Adam na de val). Hij wordt gekenmerkt door ware gerechtigheid en heiligheid, dus door het afwijzen van het kwaad en het bestand zijn tegen de invloed ervan. Hij beantwoordt aan Gods gedachten en vertoont de kenmerken van de goddelijke natuur (zie ook Ef. 1:4 en 2 Petr. 1:4).

De nieuwe mens vormt een groot contrast met de oude mens, die in de dood van Christus zijn einde gevonden heeft. Het is een nieuwe, andersoortige mens (kainos = totaal nieuw van aard). Hij vertoont niet het beeld van Adam, maar van Christus. Het is ook een nieuwe, pasgeboren mens (neos = nieuw qua tijd, van recente datum). Hij

vertoont niet het aloude, bekende beeld van de eerste mens maar het nieuwe, frisse beeld van de opgestane Heere.

Onze oude mens is met Christus gekruisigd, zegt Romeinen 6:6. Daar gaat het erom dat dit iets is dat door God tot stand gebracht is in de dood van Christus. Maar in Efeziërs en Kolossenzen ligt het accent anders. Daar staat dat wij de oude mens hebben afgelegd, hem hebben uitgedaan, en de nieuwe hebben aangedaan. Daar is het dus actief: wij hebben zelf de oude mens veroordeeld en ingezien dat hij in de dood van Christus zijn einde heeft gevonden, en daarop de nieuwe aangedaan. Wij hebben ons in het geloof vereenzelvigd met de gestorven en opgestane Christus.

Maar dat moet in de praktijk van het leven worden waargemaakt. Vandaar dat wij met dit uitgangspunt de volgende vermaningen horen: 'Leg daarom af (...) en doe dan aan'. Wij hebben de oude mens verworpen en de nieuwe mens verkozen. Wij hebben de oude mens afgelegd en de nieuwe aangedaan, en dit ook tot uitdrukking gebracht in de doop (Gal. 3:27). Dan is het vanzelfsprekend dat wij niet meer overeenkomstig de oude maar volgens de nieuwe mens leven, zodat de kenmerken van de nieuwe mens in ons leven gezien worden. Dan zullen wij in praktische zin Christus aandoen en het vlees niet verzorgen om aan zijn begeerten te voldoen (Rom. 13:14).

De nieuwe mens is niet onafhankelijk. Hij heeft een richtsnoer, een norm, en die is van heel bijzondere aard. Die norm bestaat namelijk niet uit een aantal voorschriften, een aantal geboden en verboden, maar uit een *Persoon*. Christus Zelf is de norm, de leefregel voor de christen. En ook God de Vader wordt als de norm voor de christen genoemd. De nieuwe mens is immers overeenkomstig Hem

geschapen. Daarom worden de gelovigen ertoe opgeroepen ‘navolgers van God’ te zijn, als geliefde kinderen (Ef. 5:1). Wij zien dan ook dat de beide wezenskenmerken van God in Zijn kinderen gezien worden: liefde en licht (Ef. 5:2, 8).

In de brief aan de Kolossenzen vinden wij ook dat de nieuwe mens een Maatstaf, een Voorbeeld heeft. Daar wordt van de nieuwe mens gezegd, dat hij vernieuwd wordt tot kennis naar het beeld van Hem Die hem geschapen heeft (Kol. 3:10). En uit het verband met vers 11 en ook met Kolossenzen 1 kunnen wij opmaken dat hier Christus als de Schepper van de nieuwe mens wordt beschouwd. In de hele brief gaat het immers om de heerlijkheid van Christus, omdat de Kolossenzen gevaar liepen niet aan Hem vast te houden. Christus is dus de Leefregel, het Voorbeeld waarnaar wij veranderd worden en waardoor de innerlijke mens van dag tot dag vernieuwd wordt (2 Kor. 3:18; 4:16). Zo wandelen wij in ‘nieuwheid’ van leven, dienen wij in ‘nieuwheid’ van de geest en worden wij veranderd door de ‘vernieuwing’ van ons denken (Rom. 6:4; 7:6; 12:2). Wij leven een opstandingsleven in het licht van de opgestane Heere (Ef. 5:14; 1 Thess. 5:4-5), evenals de zon over Jakob opging en hij zijn wandel voortzette in het licht van de nieuwe dag.

*De Zoon van God heeft overwonnen,
want Hij stond op uit dood en graf.
Nu is de nieuwe dag begonnen
voor ons aan wie Hij 't leven gaf.*

5. SUKKOTH EN SICHEM

Genesis 33

HET HUIS IN SUKKOTH

Na dit keerpunt in het leven van Jakob zouden wij verwachten dat hij zich als een ‘nieuwe schepping’ zou gedragen. Helaas was dit niet zo en zien wij telkens weer veel van de oude Jakob naar voren komen. Hij had in Pniël een nieuwe naam gekregen, maar hij leefde niet echt in overeenstemming ermee. In Genesis 35 wordt de naamsverandering echter herhaald. Het werd hem als het ware opnieuw op het hart gebonden dat hij een nieuwe schepping was.

Maar ook voor ons is het gevaar groot dat wij wel beginnen met de Geest, maar eindigen met het vlees (Gal. 3:3). Het vlees is niet verbeterd bij onze bekering; en als wij het de ruimte geven, dienen wij de zonde (Rom. 7:26). Dan zijn wij mensen die op twee gedachten hinken, mensen met tweeërlei principes. Dat is niet Gods bedoeling. Als wij door de Geest leven, moeten wij ook door de Geest wandelen.

Dat Jakob dubbele principes erop nahield, blijkt wel uit de ontmoeting met zijn broer, die in dit hoofdstuk wordt beschreven. Enerzijds prees hij God voor de bewijzen van genade die hij had ondervonden, maar anderzijds nam hij vleselijke maatregelen en gebruikte vleitaal en zelfs leugen. Zijn belofte naar Seïr te gaan kwam hij niet na, en in

plaats daarvan brak hij op naar Sukkoth. Daar bouwde hij een huis voor zichzelf en hutten voor zijn vee. Sukkoth betekent 'hutten'.

Was Jakob nu helemaal vergeten wat Gods opdracht was, en wat ook zijn eigen verlangen had moeten zijn? God had hem immers gezegd naar *Bethel* te gaan, de plaats van het huis van God. *Daar* zou Jakob God ontmoeten en zou God Zich opnieuw aan hem openbaren. Is er een grotere zegen denkbaar voor een mens, dan in de nabijheid van de Almachtige te wonen en vertrouwelijke omgang met Hem te hebben? (Ps. 25:14; 36:8-10). Het lijkt wel alsof de herinnering aan Bethel was verdwenen uit Jakobs gedachten. Hij reisde niet naar het huis van God, maar bouwde hier een huis *voor zichzelf*.

Niet God en het huis van God, maar Jakob zelf en zijn eigen huis stonden centraal in zijn gedachtenleven. Wij zullen dat straks ook zien bij het altaar dat hij bij Sichem bouwde. Het ging om hemzelf en om zijn eigen belangen. Jakob gebruikte de vrijheid waarin hij was gesteld als een aanleiding voor het vlees. Hij dacht alleen aan zichzelf, en niet aan de belangen van het huis van God (vgl. Hag. 1:4, 9). Als wij dit in een wat breder perspectief zien, kunnen wij ook denken aan de typisch menselijke neiging om op christelijk erf allerlei 'huizen' rondom mensen op te trekken. Zulke 'huizen' worden dan vaak genoemd naar een bepaalde leider die er zijn stempel op heeft gedrukt. Maar gaat het wel om *het huis van God*? Of is het een menselijk bouwwerk, waarin een eigenwillige godsdienst wordt beoefend?

Door de bouw van zijn huis verloochende Jakob ook dat hij een vreemdeling en bijwoner was. Bij Abraham vinden wij zoiets niet. Abraham verbleef als vreemdeling in het Beloofde Land als in een

vreemd land en hij woonde in tenten, (...) want hij verwachtte de stad die fundamenten heeft (Hebr. 11:9-10). Maar Jakob bouwde hier een huis voor zichzelf, een vaste woonplaats, en gaf zijn vreemdelingschap prijs. Het is opmerkelijk dat de Hebreeënbrief deze misstap niet noteert. In het geciteerde gedeelte staat dat Abraham in tenten woonde *met Izak en Jakob*, de medeërfgenamen van dezelfde belofte. En even verder lezen wij dat zij beleden vreemdelingen en bijwoners op aarde te zijn. Zij waren op weg naar een beter, een hemels vaderland. Dat was hun eigenlijke thuis en daarom waren ze vreemdelingen op aarde en hadden hier alleen een tijdelijk verblijf (vgl. 1 Petr. 1:1, 17; 2:11).

Jakob was ontrouw aan die mooie belijdenis. Uit de naamgeving van de plaats blijkt dat hij dit wilde verbergen. Hij noemde zijn nieuwe woonplaats Sukkoth, d.i. ‘hutten’, naar aanleiding van de onderkomens die hij bouwde voor zijn vee. Maar daarmee verzwegen hij dat hij een vaste verblijfplaats voor zichzelf had gebouwd. Wilde hij dit niet tot uitdrukking brengen in de naam van de plaats? Wilde hij zijn vreemdelingschap toch niet opgeven? Wij weten het niet, maar het lijkt erop dat het gedrag van Jakob halfslachtig was. Dat bleek helaas ook op de volgende pleisterplaats.

HET ALTAAR BIJ SICHEM

Toen Jakob opbrak van Sukkoth en behouden in het land Kanaän kwam, trok hij niet naar Bethel maar vestigde zich in de omgeving van Sichem. De belofte die hij in Genesis 28 had gedaan, om God te eren in Bethel, kwam hij dus nog steeds niet na. Integendeel, we

krijgen hier de indruk dat hij zich permanent wilde vestigen op de weidegronden van Sichem: 'Jakob kwam veilig aan bij de stad Sichem, die in het land Kanaän ligt, nadat hij uit Paddan-Aram gekomen was; en in het zicht van die stad zette hij zijn tenten op. Hij kocht het stuk land waarop hij zijn tent gezet had voor honderd geldstukken van de zonen van Hemor, de vader van Sichem. Hij richtte daar een altaar op en gaf het de naam: De God van Israël is God' (vs. 18-20).

Jakob ging dus wonen vlakbij de stad Sichem. Hij handelde zoals Lot, die zijn tenten opsloeg bij Sodom en later zijn vreemdelingschap voorgoed prijs gaf. Kennelijk heeft Jakob niet gedacht aan dit waarschuwend voorbeeld. Lot ging ten slotte in Sodom zelf wonen en ontkwam maar nauwelijks aan het oordeel van God. Maar wat een mens zaait, dat zal hij ook maaien. Genesis 34 toont ons de gevolgen van Jakobs handelwijze. Als God het niet had verhoed, zou een volledige vermenging met de inwoners van het land het gevolg zijn geweest. Israël zou zich niet hebben ontwikkeld tot een zelfstandig volk. Het plan van God om een eigen, afgezonderd volk te hebben, zou verijdeld zijn.

Dat Jakob zich hier wilde 'settelen', blijkt ook uit de aankoop van het grondstuk waarop hij zijn tent had gezet. Dit is kennelijk een vrij groot terrein geweest dat Jakob kocht om ongestoord zijn herdersbedrijf te kunnen uitoefenen. Misschien deed hij dit ter voorkoming van allerlei twisten, zoals zijn vader die had gehad (zie Gen. 26). Maar hoe het ook zijn mag, dit was ook weer een verloochening van zijn vreemdelingschap. Dit vinden wij zo niet bij de andere aartsvaders. Abraham kocht alleen een grondstuk met het uitgesproken doel een begraafplaats te hebben in het Beloofde Land (Gen. 23).

Gelukkig wilde Jakob de dienst van de ware God niet opgeven, ook al wandelde hij in strijd met Gods gedachten. Hij bouwde hier een altaar en noemde het: 'De God van Israël is God' (vs. 20). Bij Abraham zien wij vaak dat hij een altaar bouwde, en bij Izak eveneens. Jakob trad in de voetsporen van zijn vader en grootvader door de bouw van dit altaar. Het is één van de drie dingen die wij regelmatig tegenkomen bij de aartsvaders: een altaar, een tent en een waterput. Het *altaar* spreekt van de dienst aan God, de *tent* van het pelgrimsleven en de *waterput* van de verkwikking die wij op onze reis vinden door het Woord van God (vgl. Gen. 26:25).

Het *eerste* altaar dat in de Schrift wordt vermeld, is dat van Noach. Hij bouwde zijn altaar op een gereinigde aarde en offerde brandoffers tot een liefelijke reuk voor God (Gen. 8). Daarna vinden wij Abraham als altaarbouwer: zowel bij Sichem, Bethel en Hebron, als op de berg Moria (Gen. 12, 13 en 22). Vervolgens Izak, die een altaar bij Berseba bouwde (Gen. 26). En als laatste in het boek Genesis de aartsvader Jakob, die twee altaren bouwde: bij Sichem en bij Bethel (Gen. 33 en 35).

Het gaat hier steeds om een brandofferaltaar, zoals ook in de geschiedenis van Noach. De ram die Abraham offerde in de plaats van zijn zoon werd ook een brandoffer genoemd, dat in z'n geheel aan God werd aangeboden en waarvan de liefelijke geur tot God opsteeg. Het woord dat in de genoemde hoofdstukken van Genesis door 'altaar' wordt weergegeven, wordt in de andere boeken van Mozes dan ook gebruikt voor het brandofferaltaar in de tabernakel. Op de betekenis van dit altaar en de daarmee verbonden offers gaan wij nog nader in bij de bespreking van het altaar te Bethel. Wij volstaan nu

met de opmerking dat het altaar de plaats is waar de mens tot God nadert, in het bewustzijn dat hijzelf een gevallen schepsel is en dat hij alleen tot God kan komen op grond van de waarde van het offer. Het altaar is dan ook het centrum van de eredienst.

Maar zelfs bij de dienst van God kan eigenwilligheid een plaats krijgen. Evenals dat later in de geschiedenis van Israël gebeurde, moeten wij hier vaststellen dat Jakob een eigenwillige godsdienst instelde. Het altaar van God kan niet worden geplaatst waar wij dat willen; dat kan alleen op de plek die *God* heeft verkozen. Jakob bouwde hier een altaar bij Sichem, maar God wilde een altaar te Bethel hebben (zie Gen. 35:1). Dat was de plaats waar Hij aan Jakob was verschenen en waar Hij gediend wilde worden.

Dat er een groot verschil was tussen beide altaren blijkt ook uit de naamgeving ervan. Het eerste heette El Elohe Israël (de God van Israël is God), het tweede El Beth El (de God van het huis van God). De eerste naam betekent zoveel als: ‘Mijn God is God’. Dat is een wat egocentrische belijdenis. Maar in de tweede naam komt tot uitdrukking dat God op een veel betere wijze wordt gekend: namelijk als de God die men ontmoet in Zijn eigen huis (vgl. Gen. 33:20 met 35:7).

Zeker had Jakob veel reden om God te danken voor Zijn bewaring en voor de zegeningen waarmee Hij hem had overladen. Dit eerste altaar was ter ere van de God, die zoveel voor hem had gedaan. Maar daarbij stond Jakob zelf in het middelpunt. Hij gebruikte wel zijn nieuwe naam – Israël – maar die werd hier door God niet erkend. Pas in Genesis 35 noemde God hem weer bij zijn nieuwe naam. Dat gebeurde na de bouw van het tweede altaar, toen Jakob zijn aandacht

niet meer richtte op zichzelf, maar op de heerlijkheid van de *God* van het huis van God.

6. WEER TERUG IN BETHEL

Genesis 35

BETHEL, DE WONING VAN GOD

Jakob was wel teruggegaan naar het land Kanaän, maar niet naar Bethel: de plaats waar God aan hem was verschenen, en waar hij God een gelofte had gedaan. Hij had *zelf* een woonplaats uitgezocht, Sichem, en had ook de ernstige gevolgen daarvan ondervonden in zijn gezin (Gen. 34). Toch was er nog weer een duidelijke oproep van Gods kant nodig om Jakob zover te brengen dat hij werkelijk naar Bethel trok: ‘Daarna zei God tegen Jakob: Sta op, ga naar Bethel en ga daar wonen en maak daar een altaar voor de God Die aan u verschenen is, toen u vluchtte voor uw broer Ezau’ (Gen. 35:1).

God nam dus geen genoegen met het altaar dat Jakob in Sichem had gebouwd. Hij wilde een altaar in Bethel hebben, de plaats waar Hij Zichzelf aan Jakob had bekendgemaakt en waar Hij wilde wonen. Jakob moest teruggaan naar het beginpunt van zijn reis, maar pas na de pijnlijke ervaringen van Genesis 34 kwam hij ertoe zijn belofte in te lossen. Sommige vertalingen hebben dan ook met wat meer nadruk: ‘(...) maak *daar*’, of ‘(...) vervaardig *daar*’ (dus te Bethel) een altaar. Niet Sichem, maar Bethel was de plaats waar God gediend en geëerd wilde worden. Er was aandrang nodig om Jakob zover te krijgen. Voor de tweede maal klopte Hij aan Jakobs hart.

God wilde Jakob in Zijn nabijheid hebben, in Zijn eigen huis, maar hij had tot nu toe geen gehoor gegeven aan Gods wens. God wilde Zich aan hem openbaren, maar Jakob had geen acht geslagen op Gods vriendelijke uitnodiging. Zo kan het ook met ons zijn. Misschien moet de Heer ook tegen ons zeggen: ‘Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Als iemand Mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnenkomen en de maaltijd met hem houden en hij met Mij’ (Openb. 3:20).

God had Jakob wel getuchtigd, maar het was met het doel om hem te zegenen. God deed het uit liefde, opdat Jakob zich tot Hem zou wenden en niet meer van Hem zou afdwalen. Hij had het beste met hem voor. Hij wilde hem een plaats geven in Zijn eigen huis om daar de maaltijd met hem te houden. Maar Jakob had zich tot nu toe laten verontschuldigen, evenals dat gebeurde met de genodigden in de gelijkenis van Lukas 14. Maar hoe staat het met ons? Hebben wij belangstelling voor de uitnodiging van de Meester voor Zijn avondmaal in Zijn huis?

Bethel, de woning van God, zou voortaan ook Jakobs woonplaats zijn. Gods opdracht was: ‘(...) ga naar Bethel en ga daar wonen’. Hij moest in Bethel blijven en zich daar vestigen. Zijn woonplaats was voortaan de plek waar God Zelf verbleef. Hij mocht niet meer weggaan uit Zijn nabijheid, uit het huis waar Hij woonde. Dáár moest Jakob God dienen en een altaar voor Hem bouwen, om er offers aan Hem te brengen en Zijn Naam aan te roepen. Het is een voorrecht in Gods tegenwoordigheid te wonen. Jakob had helaas geen ongedeeld hart, zoals de psalmdichter die zei: ‘Eén ding heb ik van de HEERE verlangd, dat zal ik zoeken: dat ik wonen mag in het

huis van de HEERE, al de dagen van mijn leven, om de lieflijkheid van de HEERE te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel' (Ps. 27:4). Er was bij hem niet die uitgesproken wens in het huis van de HEERE te blijven tot in lengte van dagen, om Zijn sterkte en heerlijkheid te aanschouwen in het heiligdom (Ps. 23:6; 63:3).

Jakob kon ook niet met blijdschap optrekken naar Gods huis. Er waren nog veranderingen die moesten worden opgeruimd: er waren vreemde goden die de gemeenschap met God beletten. Want hoewel het lieflijk is bij God te wonen, het blijft de woning van Zijn *heiligheid*. Wij kunnen er alleen verblijven, als wij beantwoorden aan Zijn gedachten. De praktijk van Jakobs leven, zijn geestelijke toestand, de situatie van zijn huisgezin: alles moest in overeenstemming worden gebracht met de heiligheid van Gods huis.

Samenvattend kunnen wij stellen dat deze tweede oproep om terug te gaan naar Bethel uit vier onderdelen bestond:

1. Jakob moest opstaan en op weg gaan. Hij moest de nodige voorbereidingen treffen om voor Gods aangezicht te kunnen verschijnen.
2. Hij moest naar Bethel gaan, naar het huis van God. Daar wilde God bij hem wonen, want daar had Hij Zichzelf aan hem bekendgemaakt.
3. Daar zou voortaan Jakobs woonplaats zijn, en hij zou een 'huisgenoot van God' zijn (vgl. Ef. 2:19).

4. Daar zou ook zijn altaar zijn. Hij zou een aanbidder zijn op de plek die God Zelf had uitgekozen om er Zijn Naam te doen wonen.

Naar aanleiding van Jakobs terugkeer naar Bethel, is het goed ons te bezinnen op de betekenis van deze plaats in het licht van het Nieuwe Testament. De waarheid dat God een huis heeft hier op aarde, is pas in de nieuwtestamentische bedeling ten volle gerealiseerd door het volbrachte werk van Christus en de uitstorting van de Heilige Geest.

In Genesis 28 zagen wij al in type dat het huis van God gegrond is op Christus, de levende Steen. Het is interessant dat daar van de opgerichte steen zelf wordt gezegd dat die een huis van God zou zijn (Gen. 28:22). Christus is Zelf de tempel van God (Joh. 2:21). En de gemeente die op Hem is gegrondvest, is nu de tempel van God in de Geest (Ef. 2:20-22). Christus en de gemeente vormen een hechte eenheid.

Het wonen van God hier op aarde is gegrond op de *verlossing*. De verschijningen van God aan de aartsvaders waren maar tijdelijk. God voer weer op van Jakob, nadat Hij met hem gesproken had (Gen. 35:13). Hij woonde permanent te midden van het volk Israël, nadat dit was verlost uit Egypte en een heiligdom voor Hem had gebouwd. Daar troonde Hij op het verzoendeksel, de plaats waar het verzoeningsbloed was gesprenkeld. Met andere woorden: God kon woning maken in de tabernakel en later in de tempel, op de grondslag van een volbracht verlossings- en verzoeningswerk.

Dat het zoenoffer de ware 'grondslag' is van het huis van God blijkt op bijzondere wijze bij de tempelbouw. De tempel werd gebouwd op

de plaats waar een altaar had gestaan op de dorsvloer van de Jebusiet Ornan, de plaats waar het offer werd gebracht dat verzoening bewerkte voor een schuldig volk (1 Kron. 22:1; 2 Kron. 3:1). Het oordeel dat het hele volk had moeten treffen, werd voltrokken aan een plaatsvervangend offer. Welnu, daar verrees de tempel, op de plaats waar het oordeel was voltrokken. Daarom zegt de psalmdichter dat de woning van God is gevestigd op Zijn 'heilige berg', de plek waar Zijn heiligheid zichtbaar is geworden en genoegdoening heeft gevonden (Ps. 15:1; 48:2; 87:1).

Toch waren dit nog maar de schaduwen van de toekomstige dingen, van de werkelijkheid die van *Christus* is (Kol. 2:17; Hebr. 10:1). God woont nu op een geheel andere wijze te midden van Zijn verlore volk. In het Oude Testament kon de wolkkolom zich terugtrekken van het heiligdom. Dat is nu niet meer het geval. God woont in de Geest tot in eeuwigheid bij en zelfs *in* de Zijnen (Joh. 14:16-23).

Deze zegeningen – zeker het wonen *in* de Zijnen – konden onder het oude verbond nog niet worden gerealiseerd. God woonde in feite gescheiden van Zijn volk en niemand kon tot Hem naderen, met uitzondering van de hogepriester die éénmaal per jaar met het verzoeningsbloed in Zijn nabijheid mocht komen. Toen Christus was gekomen in de volheid van de tijd en het verlossingswerk had volbracht, kon God op een geheel nieuwe wijze woning maken hier op aarde. Nu is het geen stenen tempel meer waarin Hij troont, maar een gebouw dat uit *levende* stenen bestaat. De woning van God bestaat uit verlore zondaars die door Christus zijn levend gemaakt en waarin de Heilige Geest woning heeft gemaakt.

De gelovigen die de Heilige Geest bijeenbrengt uit de Joden en de volken vormen *samen* de tempel van God, het huis van God. Tevens vormen zij ook het 'huisgezin' van God, de priesterlijke familie die in Gods nabijheid woont. Deze gedachten liggen in elkaars verlengde: de personen die samen de woning van God vormen in de Geest, zijn tevens degenen die vrije toegang tot Hem hebben. Beide gedachten zien wij in Efeziërs 2, Hebreeën 3 en 1 Petrus 2. Zij die het geestelijke *huis* vormen, zijn ook het heilige *priesterdom* dat tot God nadert om geestelijke offeranden te offeren.

Hetzelfde zien wij bij de stad van God, het nieuwe Jeruzalem dat straks uit de hemel zal neerdalen. Dit is de verheerlijkte gemeente, de bruid van het Lam, dus het geheel van de gelovigen uit de huidige bedeling. Maar tevens gaan zij als verheerlijkte mensen de stad binnen en hebben zij toegang tot de troon van God en van het Lam. Het 'huis' van God is hier dus ook het 'huisgezin' dat Hem omringt en dat Hem hulde brengt.

Iemand die de waarheid van Bethel, van het huis van God leert verstaan, wordt zich bewust van de voorrechten en de verantwoordelijkheden die de Schrift daaraan verbindt. Zo iemand zal bewust zijn plaats innemen als een bouwsteen van dit geestelijke huis en als een lid van deze priesterlijke familie, en zich dienovereenkomstig gedragen in de praktijk van zijn leven.

Dat is nu juist wat wij hier in type vinden voorgesteld in het leven van Jakob. Gods doel is dat hij te Bethel komt, dat hij de plaats vindt waar het huis van God gevestigd is. Tot dit punt wil God ons ook brengen. Hij voedt ons op, soms door middel van allerlei

tuchtigingen zoals wij die bij Jakob zien, met het doel ons in Zijn nabijheid te brengen en in Zijn huis.

DE VREEMDE GODEN MOETEN WEG

Het huis van God is echter een heilige plaats; want het is gegrond op het verlossingswerk van Christus dat aan al Gods heilige eisen heeft voldaan. Christus was Zelf ook de Heilige; maar toen Hij op het kruis voor ons tot zonde werd gemaakt, moest een heilig en rechtvaardig God Zijn oog voor Hem verbergen. God kon Hem niet sparen, toen Hij in onze plaats ging staan. Hij moest Hem verlaten in de drie uren van duisternis. Gods heiligheid eiste het oordeel en Hij voltrok het aan het schuldeloze Offerlam. Zo groot was Gods heiligheid en gerechtigheid, dat Hij Zijn eigen Zoon niet spaarde toen Hij onze plaats innam.

Het werk van Christus had twee belangrijke gevolgen: Christus is door God *verheerlijkt* aan Zijn rechterhand, en de Heilige Geest heeft *woning gemaakt* op aarde. Er is een Mens verheerlijkt in de hemel, en God de Heilige Geest is neergedaald op aarde om de gemeente bijeen te brengen en erin woning te maken. Maar als het de *Heilige Geest* is die woning gemaakt heeft in de gemeente, dan moet de gemeente ook aan Gods *heiligheid* beantwoorden. In deze heilige tempel kan niets onreins binnengaan. Als in het Oude Testament reeds gold dat de heiligheid tot *sieraad* was van Gods huis (Ps. 93:5), geldt dit ook voor de gemeente die tot in eeuwigheid Gods woonplaats zal zijn!

Als dit besef van de heiligheid van Gods huis bij ons gaat leven, zullen wij ons reinigen van alle ongerechtigheid. Dan zullen wij ons leven

in overeenstemming brengen met het dienen van een heilig God, en alles wegdoen wat ons verhindert bij Hem te wonen. Dat is de stap die Jakob deed toen hij tot dit inzicht kwam en werkelijk naar Gods huis wilde gaan: ‘Toen zei Jakob tegen zijn huisgezin en tegen allen die bij hem waren: Doe de vreemde goden die in uw midden zijn, van u weg. Reinig u en verwissel uw kleren. Laten wij opstaan en naar Bethel gaan’ (Gen. 35:2-3).

Wij kunnen niet God dienen én de afgoden. Wij kunnen niet in Gods tegenwoordigheid verschijnen met dingen die in strijd zijn met de dienst van de ene, ware God. Bethel is een heilige plaats en Jakob ging zich dat hier realiseren. Niet alleen hijzelf, maar ook zijn hele huis werd aan een grondige reiniging onderworpen:

1. De vreemde goden werden weggedaan – om het in de taal van het Nieuwe Testament te zeggen: zij bekeerden zich van de afgoden tot de levende en waarachtige God en wijdden zich toe aan Zijn dienst (vgl. 1 Thess. 1:9-10).
2. Zij reinigden zich – wat spreekt van de wassing met water door het Woord (Ef. 5:26).
3. Zij verwisselden hun klederen – dat is een beeld van het aandoen van Jezus Christus (Rom. 13:14).

Toen God aan Abraham verscheen als de God der heerlijkheid, trok hij weg uit het afgodische Ur van de Chaldeeën en ging naar het land dat God hem wilde wijzen. Izak hield ook vast aan de dienst van de ware God, maar in het huisgezin van Jakob kregen de afgoden weer een plek, kennelijk door toedoen van Rachel (Gen. 31:19-35). Vandaar dat deze reiniging nu noodzakelijk was voor Jakob en zijn

familie, om te kunnen optrekken naar de woonplaats van de ware God.

Wat was eigenlijk de oorsprong van de afgodendienst? Toen de mens was gevallen en God de rug had toegekeerd, kwam hij steeds meer in de greep van de satan die hem had verleid. Achter de afgoden gaan demonische machten schuil (Deut. 32:17; 1 Kor. 10:20). Doordat de mens de ware God niet meer kende, stond hij open voor slechte invloeden en ging hij valse goden vereren: schepselen, hemellichamen, de geesten van voorouders. Zo heeft hij het schepsel geëerd en gediend boven de Schepper, Die te prijzen is tot in eeuwigheid (Rom. 1:25).

De roeping van Abraham had tot doel gehad iemand af te zonderen uit een wereld waarin de afgodendienst gemeengoed geworden was, en hem tot de stamvader te maken van een volk dat in verbinding stond met de levende en waarachtige God. Helaas is dit maar voor een deel gerealiseerd in de geschiedenis van Israël, dat zich telkens weer van Jahweh afwendde om de afgoden te dienen. Het boek Genesis toont dat de afgoden in het gezin van Jakob al weer een plek hadden gekregen. Met het volk Israël ging het net zo. In Egypte diende Israël de afgoden (Ezech. 20:4-8), in de woestijn het gouden kalf en de hemellichamen (Hand. 7:41-42), en in het Beloofde Land de goden van de Kanaänieten en van de omringende volken.

Vanwege de ontrouw aan de dienst van Jahweh werd het volk ten slotte weggevoerd in ballingschap, eerst de tien stammen en daarna de twee stammen. De breuk tussen God en Zijn volk leek definitief, hoewel Hij de terugkeer van een overblijfsel uit Babel tot stand bracht om de belofte van de komst van de Messias te vervullen. De beloofde Messias werd echter niet aangenomen bij Zijn komst. Om die reden

heeft God niet alleen een rechtsgeding met Zijn volk vanwege de afgoderij, maar ook vanwege de verwerping van Christus. De boze geest van de afgoderij is wel voor een tijd uit het huis verbannen, maar zal opnieuw zijn intrek erin nemen (Matt. 12:43-45). Dat zal gebeuren als het volk de antichrist aanneemt en hem vereert in de tempel van God (Joh. 5:43; 2 Thess. 2:4). De relatie tussen God en Zijn volk zal worden hersteld, zodra het volk is gelouterd door de oordelen van de dag van de HEERE en het zich met berouw heeft gewend tot Hem Die zij hebben doorstoken (Zach. 12:10).

De geschiedenis van Israël onder de wet heeft aangetoond dat de mens van zichzelf ongeschikt is om God te dienen. De wet was niet in staat mensen tot volmaaktheid te brengen, doordat ze krachteloos was door het zondige vlees. Ze kon alleen aantonen dat de mens een zondaar was, die niet voor verbetering vatbaar was. Er was een nieuwe mens nodig, een nieuw hart, een nieuwe natuur die beantwoordt aan Gods gedachten. En dat is de genadegave, die God ons schenkt als wij ons bekeren en in het geloof de hand leggen op het offer van Christus.

Dan zijn wij van de afgoden bekeerd tot de levende God. De Heilige Geest vergadert nu uit de Joden en de volken een volk dat op een heel nieuwe grondslag staat, de gemeente die God Zich verworven heeft door het bloed van Zijn eigen Zoon. De gemeente is in een nauwe relatie gebracht met de levende en waarachtige God. Van de Thessalonicenzen zegt Paulus, dat zij *in* God de Vader en *in* de Heere Jezus Christus waren (zie de aanhef van beide brieven). Zij hadden zich van de afgoden tot God bekeerd, om de levende en waarachtige God te dienen en Zijn Zoon uit de hemelen te verwachten. Ze

hadden de nietige afgoden de rug toegekeerd en zich gewend tot de ene ware God, de Schepper en Onderhouder van alle dingen – die zij nu als Vader mochten aanroepen.

De apostel Johannes spreekt ook over de nauwe band van de gelovigen met de waarachtige God. Wij weten, zo zegt hij, dat de Zoon van God gekomen is en ons het verstand gegeven heeft, opdat wij de Waarachtige kennen. De kennis van de ware God is van dien aard, dat wij zelfs *in* de Waarachtige zijn, en wel in Zijn Zoon Jezus Christus (1 Joh. 5:20). Hier vinden we dus hetzelfde voorrecht dat Paulus aan de Thessalonicenzen toekent: in en door Christus zijn wij tot God gebracht en leven wij in nauwe gemeenschap met Hem. De gemeenschapsband met de waarachtige God is zo sterk, dat van ons wordt gezegd dat wij *in Hem* zijn. Dit hebben wij te danken aan het werk van Zijn Zoon, Die de waarachtige God en het eeuwige leven is en ons dit leven heeft geschonken. Zo zijn wij uit God geboren, behoren wij tot de familie van Gods kinderen en verblijden wij ons in de gemeenschap met de Vader en de Zoon.

De gemeenschap met de ware God betekent niet dat daaraan in de praktijk geen afbreuk meer kan worden gedaan. Daarom besluit de apostel Johannes zijn eerste brief met de waarschuwing: ‘Kinderen, wacht u voor de afgoden’ (1 Joh. 5:21). Het gevaar vreemde goden te dienen is ook voor ons niet denkbeeldig. Die hoeven niet van hout of steen te zijn, want de hebzucht is namelijk ook een vorm van afgodendienst (Kol. 3:5).

Maar ook de zichtbare en tastbare goden hebben helaas weer een plaats gekregen in de christenheid: denk aan de beeldendienst, de verering van relikwieën etc. Daarom beschuldigt Christus de

ontrouwe kerk van afgoderij en overspel (Openb. 2:4, 14, 20). De geschiedenis van de christenheid is evenals die van Israël een geschiedenis van verval en afval. Wanneer de ware gemeente van de aarde is weggenomen, zullen de naambelijders vervallen in de meest grove vorm van afgoderij. Samen met de afvallige Joden zullen zij de antichrist en het hoofd van het herstelde Romeinse rijk, ja, de satan zelf aanbidden (Openb. 13:4). Het zal een satanische drieëenheid zijn, die dan vereerd zal worden.

De wederkomst van Christus zal een einde maken aan deze culminatie van afgoderij. Hij zal de wetteloze, de antichrist, vernietigen door de verschijning van Zijn komst (2 Thess. 2:8). Hij zal hem samen met het eerste beest levend werpen in de poel van vuur (Openb. 19:20). De satan zal dan duizend jaar worden gebonden en dat zal een nieuw tijdperk inluiden, waarin de volken niet meer tot afgoderij worden verleid. De aarde zal vol zijn van de kennis van de Heere en de volken zullen – samen met Israël – Zijn Naam aanroepen en Hem met eenparige schouder dienen (zie o.a. Jes. 11:9-10; Zef. 3:9; Zach. 14:16). Wat een tijd zal dat zijn, als de vreemde goden voorgoed uit Israël zijn weggedaan, terwijl ook de volken zich voor de ware God zullen buigen en de Koning, de HEERE van de legermachten, zullen vereren! Het Nieuwe Jeruzalem, de troonzetel van God en van het Lam, zal de aarde dan verlichten met zijn hemelse glans!

DE EIK BIJ SICHEM

De eik bij Sichem was de plaats waar met de vreemde goden werd afgerekend: ‘Toen gaven zij Jakob al de vreemde goden die ze bij zich

hadden, en de ringen die ze in de oren droegen. En Jakob verborg (of: begroef) ze onder de eik die bij Sichem staat' (Gen. 35:4). Deze plaats spreekt in type van het kruis en van het graf van Christus, Die over alle afgodische machten heeft getriomfeerd, toen Hij als de schijnbaar Machteloze in de dood ging.

De wereld is door de val van de mens in de invloedssfeer van de satan gekomen. De mens, die heerschappij moest voeren over de schepping, heeft geluisterd naar de stem van de slang. Zo heeft hij zichzelf, met zijn bezit, gesteld onder het gezag van de tegenstander. De hele wereld ligt 'in de boze' (1 Joh. 5:19). Dat wil zeggen: zij bevindt zich in de greep van de boze en wordt gekenmerkt door dezelfde dingen die hem kenmerken. Want de beginselen die de wereld beheersen, zijn begeerte en hoogmoed (1 Joh. 2:16). Deze slechte dingen die aanleiding vormden tot de val van de satan zelf en waardoor hij ook de mens verleidde, kenmerken het wereldsysteem dat zich in zijn macht bevindt.

Toen de satan dan ook probeerde om Christus, de tweede Mens, ten val te brengen en tot afgoderij te verleiden, kon hij met recht zeggen: 'Ik zal u al deze macht (nl. het gezag over de koninkrijken van de aarde) en hun heerlijkheid geven, want zij is mij overgegeven en ik geef ze aan wie ik wil' (Luk. 4:6). De Heere Jezus bestreed dit niet. Satan is de overste of de vorst van de wereld. Driemaal noemt Christus hem zo in het Evangelie van Johannes (Joh. 12:31; 14:30 en 16:11). De macht over het wereldsysteem ligt in zijn handen en de satan oefent die uit door middel van demonen, gevallen engelen. Zij zijn de 'wereldbeheersers van deze duisternis' (Ef. 6:12). Zij

beheersen de wereld en door hun toedoen is die in geestelijk opzicht in het duister gehuld.

Zo is de mens een slaaf van zijn eigen begeerten en van de dienst van de afgoden geworden. De demonen oefenen hun heerschappij uit over de kosmos, de wereld als een geordend systeem, tenminste voor zover God het toelaat (vgl. Dan. 10). Daarom wordt de satan nooit de god van de wereld (kosmos) genoemd, want God geeft Zijn rechten op de schepping niet op. Satan is de *overste* van de wereld en bovendien is hij de *god* van deze eeuw (Gal. 1:4; 2 Kor. 4:4; Ef. 2:2), de wereld in haar huidige gedaante (Gr. *aioon*). Hij is de god van het huidige tijdsbestek, de begrensde tijdsperiode waarin de wereld zich nu bevindt, die wordt gekenmerkt door verdorvenheid en afgoderij.

Maar aan deze periode, de ‘tegenwoordige eeuw’, waarin de wereld hem eert als haar god, zal een einde komen. Dan zal de ‘toekomstige eeuw’ aanbreken, waarin alle knie zich zal buigen voor de ware God en voor Zijn Christus. Dan zal de wereld ook verlost worden van de heerschappij van haar huidige overste en zal de wereldmacht openlijk in handen worden gelegd van onze God en van Zijn Gezalfde. Satan zal overwonnen en gebonden worden, en aan het einde van het Vrederijk zal hij zijn definitieve oordeel ondergaan (Openb. 11:15; 20:1-10).

Maar het gaat ons nu vooral erom dat het oordeel over de satan en zijn machten in principe reeds voltrokken is *bij het kruis*. Tweemaal spreekt de Heere Jezus hierover: tegenover de menigte en tegenover de discipelen. De verhoging van Christus op het kruis betekende het oordeel van de wereld: het was de aanleiding tot de veroordeling van de wereld. En daarom zou de overste van de wereld worden

‘buitengeworpen’ (Joh. 12:31-33). Het woord dat hier voor oordeel gebruikt wordt is *krisis*, dat ook het verrichten van een gerechtelijk onderzoek inhoudt om tot een bepaald vonnis te kunnen komen. Bij het kruis werd ‘vastgesteld’ dat de wereld zich onder aanvoering van haar overste verzette tegen haar Schepper. Ze bleek openlijk in opstand te verkeren tegen God, en daarmee tekende ze haar eigen vonnis. Ook de boosheid van haar overste kwam duidelijk aan het licht en om die reden zou hij worden ‘buitengeworpen’. De uitvoering van dit vonnis vinden we zoals gezegd in het boek Openbaring. Wat de satan zelf betreft, gebeurt het in drie fasen: eerst wordt hij uit de hemel geworpen, dan in de afgrond en ten slotte in de poel van vuur (Openb. 12:9; 20:3, 10).

De tweede plaats waar Christus spreekt over het oordeel over de wereld en haar overste, vinden wij in Johannes 16:8-11. De aanwezigheid van de Trooster, de Heilige Geest, zou tegenover de wereld het overtuigende bewijs vormen van ‘zonde, van gerechtigheid en van oordeel’. Het oordeel staat vast. Hij Die door de wereld is verworpen, is door God verheerlijkt in de hemel. Daar wacht de Heere Jezus nu aan Gods rechterhand tot het moment van de definitieve afrekening, wanneer al Zijn vijanden tot een voetbank voor Zijn voeten zullen worden gelegd. Juist de tegenwoordigheid van de Heilige Geest op aarde – na de verheerlijking van Christus in de hemel – is van deze dingen het vaststaande bewijs. De wereld moet niet denken dat ze aan het oordeel zal ontkomen, want haar overste is al geoordeeld.

Zo heeft de gekruisigde Christus de overwinning behaald op de satan en zijn machten: ‘Hij heeft de overheden en gezaghebbers ontwapend en openlijk ten toon gesteld en door het kruis over hen getriomfeerd’

(Kol. 2:15). Toen het leek alsof zij Hem overwonnen hadden, vond er precies het omgekeerde plaats. Hij triomfeerde over hen en Hij is nu als Mens gesteld 'boven alle overheid en gezag en kracht en heerschappij en elke naam die genoemd wordt, niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw' (Ef. 1:21).

Daarom is het kruis om zo te zeggen het *keerpunt* in de geschiedenis van de wereld en van de mensheid. De wereld en haar overste zijn daar geoordeeld; en de gelovige weet ook dat door het kruis de wereld voor hemzelf heeft afgedaan. Bovendien heb ikzelf ook geen waarde meer voor de wereld: 'De wereld is voor mij gekruisigd, en ik voor de wereld' (Gal. 6:14). Het kruis is dus de scheidslijn tussen de wereld, die onder het oordeel ligt, en onszelf als burgers van een nieuwe wereld. Wij behoren tot een rijk in de hemelen, dat niet van deze wereld is (Joh. 18:36). Wij zijn nog wel *in* de wereld, maar niet *van* de wereld. Wij zijn verbonden met Hem, Die de wereld heeft verlaten en is teruggekeerd naar de Vader. Daar waar Hij is, bij de Vader, is ook onze plaats en onze toekomst als gelovigen (Joh. 17:11-24).

Wij leven nog wel in de tegenwoordige eeuw, maar wij zijn mensen die uitzien naar de eeuw die komt (Tit. 2:12-13). Christus heeft ons getrokken uit de tegenwoordige boze eeuw (Gal. 1:4). Hij heeft ons tot Zich getrokken als de Gekruisigde (Joh. 12:32). En de Vader heeft ons getrokken en aan de Zoon gegeven (Joh. 6:37, 44; 17:2-9, 24). Wij zijn met Hem verbonden en verlost uit de macht van de duisternis. Zo zijn wij onttrokken aan het wereldsysteem waarop het oordeel rust en overgebracht in het koninkrijk van de Zoon van Gods liefde (Kol. 1:12-13). Wij behoren tot een nieuwe wereld, waarvan de opgestane en verheerlijkte Christus het Hoofd is.

Vanzelfsprekend komt dan de vraag tot ons, in welke mate wij dit praktisch beleven. Nemen wij werkelijk onze plaats in bij het kruis en bij het graf van Christus? In hoeverre weten wij ons, evenals Maria van Magdala, met Hem verbonden? De Heere Jezus had haar verlost van de macht van de satan; zeven boze geesten waren van haar uitgevaren. Daarom ging ze niet weg bij het graf van de Heiland, want zij wist zich verbonden met de Gestorvene. En daarom was zij ook de eerste die Hem leerde kennen als de Opgestane, en als het Hoofd van een nieuwe familie van verlost kinderen van God (Joh. 20:11vv.).

Van deze plaats, waar de macht van de satan is tenietgedaan, spreekt de eik bij Sichem. Deze boom spreekt van het kruishout, de plaats van de *dood*, waar voorgoed wordt afgerekend met het oude leven: het leven in de zonde en in de wereld. Zo werd Sichem het keerpunt in het leven van heel Jakobs familie, zoals Pniël dat al eerder was geweest voor Jakob persoonlijk. Hier lieten zij de afgoden achter zich! Hier werd hun hele verleden begraven, en hier reinigden zij zich om praktisch geschikt te zijn voor de heiligheid van Gods huis, de woning van God te Bethel.

EL BETH EL

Na hun totale reiniging waren Jakob en zijn kinderen in staat voor het aangezicht van God te verschijnen. De afgoden hadden afgedaan en Jakob en de zijnen konden zich nu werkelijk toewijden aan de dienst van de ware God, Die wil worden gediend in Zijn huis. Door Gods bewarende hand konden zij ongehinderd optrekken naar Bethel en na aankomst bouwde Jakob daar een altaar: 'Daarop braken zij op.

Gods verschrikking lag over de steden die hen omringden, zodat zij de zonen van Jakob niet achtervolgden. Zo kwam Jakob in Luz, dat in het land Kanaän ligt – het tegenwoordige Bethel – hij en al het volk dat bij hem was. Hij bouwde daar een altaar en noemde die plaats El Bethel, want God had Zich daar aan hem geopenbaard, toen hij voor zijn broer vluchtte' (Gen. 35:5-7).

Nu was Jakob eindelijk terug bij het beginpunt van zijn reis, en het eerste wat hij deed was het bouwen van een *altaar*. Op deze plek van eredienst bracht hij God de dank die hij Hem verschuldigd was. Toen hij op reis ging, had hij God beloofd dat hij Hem op die plaats zou eren (Gen. 28:22). En nu, zeker dertig jaar later, was hij zover dat hij die belofte kon inlossen. Er was veel gebeurd in die tijd en het had God ook veel moeite gekost om Jakob terug te brengen naar Bethel. Maar nu was hij weer hier, om overeenkomstig Gods bevel een altaar op te richten op de plaats waar Hij aan hem was verschenen toen hij vluchtte voor zijn broer. Het was een altaar, zei Jakob, 'voor de God Die mij antwoordde op de dag toen ik in nood was, en Die met mij geweest is op de weg die ik gegaan ben' (Gen. 35:3).

Jakob bracht de dank die God toekwam dus niet op een willekeurige plaats, een plek volgens Jakobs keuze, zoals eerder bij het altaar te Sichem (Gen. 33:20). Bethel was de plaats die *God* had bepaald. Hetzelfde beginsel gold later ook voor het volk Israël, dat het God niet op een willekeurige plaats mocht dienen, maar alleen op de plaats die *Hij* had verkoren om daar Zijn Naam te doen wonen (Deut. 12-16). De Israëlieten moesten naar Zijn woning vragen en dan daarheen gaan om Hem te dienen. Dit principe is nu nog van toepassing. Wij eren onze God op de plaats die *Hij* heeft vastgesteld, waar Hij te

midden van de Zijnen wil wonen, namelijk waar zij samengekomen zijn tot de Naam van de Heere Jezus en Hem als hun Middelpunt erkennen (Matt. 18:20).

Wij hebben nu geen letterlijk altaar meer zoals Israël dat had, een zichtbaar centrum van de eredienst. Ons 'altaar' is een Persoon, Christus Zelf, en wij komen bij Hem om door Hem onze offers aan God aan te bieden. Dit is een altaar van een heel nieuwe orde: 'Wij hebben een altaar, waarvan zij die de tabernakel dienen geen recht hebben te eten (...) laten wij daarom tot Hem uitgaan buiten de legerplaats (...) laten wij dan door Hem voortdurend een loffer brengen aan God' (Hebr. 13:10-15). Dit altaar bevindt zich dus buiten het Joodse kamp. Het houdt verband met de aanbidding in geest en waarheid, die pas na de komst van Christus en de uitstorting van de Heilige Geest kon worden gerealiseerd.

De Joodse eredienst bevatte *beelden* van de werkelijkheid die van Christus is (Kol. 2:17). Zo is het brandofferaltaar een beeld van Christus, want het wijst zowel op Zijn mensheid (het acaciahout) als op Zijn goddelijke kracht (het koper) die het vuur van het oordeel kon verdragen. Maar het huidige systeem van eredienst is allereerst *geestelijk* van aard, het heeft geen aardse bedevaartsplaatsen. Wij aanbidden de Vader in geest en waarheid (Joh. 4:23). Wij dienen God door de Geest van God (Fil. 3:3).

De Hebreeënbrief wijst vooral op de tegenstellingen tussen het oude en het nieuwe verbond. Daarom lezen wij in Hebreeën 13:10 dat het altaar dat wij als christenen bezitten, los staat van de Joodse eredienst. Zij die verbonden zijn met de eredienst in de tempel, hebben geen recht om te eten van óns altaar. Zij hebben ook geen

deel aan de Persoon van Christus, Die is buitengeworpen uit de stad Jeruzalem, het centrum van hun godsdienst. Maar wij die Hem volgen en Zijn smaadheid dragen, hebben wel deel aan Hem. Wij erkennen Hem als het Middelpunt van een nieuwe eredienst, die berust op Zijn tegenwoordigheid in het midden van de Zijnen en de vrije werkzaamheid van de Heilige Geest. Wij komen samen rondom Hem Die dood was, maar nu leeft. Wij ‘voeden’ ons met Zijn offer, terwijl wij aan Hem denken als de Gestorvene.

Zo kunnen wij spreken van óns altaar, het christelijke altaar, in onderscheid met het Joodse altaar. Wij hebben het voorrecht dat wij door Christus, het ware brandofferaltaar, *voortdurend* een loffer aan God mogen aanbieden. Onze offers worden geheiligd door Christus, die het Centrum van de eredienst is. Door Hem zijn onze offers aangenaam voor God. Door Hem kunnen wij tot God komen; er is geen andere grondslag om tot God te naderen. Zo zegt Petrus dat wij als een heilig priesterdom geestelijke offeranden opofferen, ‘die aangenaam zijn voor God *door Jezus Christus*’ (1 Petr. 2:5).

Het feit dat wij gemeenschap hebben met dit ‘altaar’, komt bij uitstek naar voren bij de Avondmaalsviering. Door het deelnemen aan brood en beker brengen wij tot uitdrukking dat wij gemeenschap hebben met Christus’ bloed (de grondslag van ons heil) en Christus’ lichaam (dat voor ons is overgegeven). Wij hebben gemeenschap met *Christus*, de Heiland Die voor ons is gestorven, zoals Israël bij het eten van de offers gemeenschap had met het *altaar* (1 Kor. 10:14-18). De Persoon van Christus is voor ons zowel het offer als het altaar dat de offergave heiligt (Matt. 23:19). Wij hebben gemeenschap met Hem, terwijl wij ons ‘voeden’ met het offer dat Hij heeft gebracht –

en dat al zijn waarde ontleent aan de kostbaarheid van Zijn Persoon voor God.

Dit brengt ons tot de betekenis van de offermaaltijden in het Oude Testament, met name het vredeoffer of dankoffer (Lev. 3 en 7). De offermaaltijd was een afschaduwing van de gemeenschap met Christus, zoals die tot uitdrukking komt aan de Tafel des Heren. Het beste deel van het vredeoffer was voor God; het werd op het brandofferaltaar aan Hem geofferd. Een ander deel was voor de priester en de rest voor de offeraar en zijn familie (als zij tenminste rein waren). Er vond dus een gemeenschappelijke maaltijd plaats. Zowel God als de priester, alsook de offeraar hadden deel aan het offer. Er was een onderlinge band van gemeenschap, die gegrond was op het samen deelhebben aan het offer en de gemeenschappelijke waardering daarvan.

Zo is het ook als wij aanzitten aan de Tafel van de Heere en rondom Hem samenkomen. Wij beseffen dat het beste deel van het offer van Christus voor God was, want Hij heeft God verheerlijkt door Zich vlekkeloos aan Hem op te offeren. Als 'priesters' hebben wij ook deel aan het offer en wij betuigen dit bij de broodbreking. Wij houden ons o.a. bezig met de liefde en de kracht waarmee Christus Zichzelf ten offer gaf (symbolisch voorgesteld door het eten van de beweegborst en de hefschenkel). Wij denken aan Zijn dood en de waarde hiervan staat ons voor ogen. Als 'offeraars' en aanbidders hebben wij er eveneens deel aan. Wij mogen ervan eten, nadat wij onszelf hebben beproefd. Door zelfoordeel zijn wij praktisch 'rein'. Het Avondmaal is de herinnering aan, de gedachtenis van het offer van Christus op het kruis van Golgotha. De geestelijke offeranden

die wij brengen, geven uitdrukking aan onze waardering voor Zijn eenmalige offer. De levende Christus nodigt ons uit aan Hem te denken als de Gestorvene. Door Hem kunnen wij onze offers van lof, dank en aanbidding aan God opofferen. Dit zijn vrijwillige, spontane offers.

De Israëlieten brachten hun offeranden naar de tent van ontmoeting en het altaar van de Heere. Het altaar is de ontmoetingsplaats tussen God en mens: de mens nadert tot God om Hem zijn offers aan te bieden en God komt tot de mens om hem te zegenen. God heeft gemeenschap met de offeraar in de waardering van het offer. Het altaar is de plaats waar de Heere wil worden gediend en waar Hij wil wonen. Hier is Zijn woonplaats en hier wordt Hij gekend als de God van Zijn huis.

Jakob noemde de plaats van zijn altaar: El Bethel, d.i. 'de God van het huis van God' (Gen. 35:7). Hier ontmoette hij God als de God van Zijn huis. Hij kwam bij God en eerde Hem als de God Die een woonplaats heeft hier op aarde. Hij is nog steeds de God Die ons uitnodigt in Zijn eigen nabijheid, in Zijn huis. Hij wil contact met ons hebben en Zich aan ons openbaren. De plaats van het altaar is de plaats van de woning van God bij Zijn volk. Het is de plaats die in overeenkomst met Zijn gedachten is, waar Hij Zijn kinderen bijeenbrengt rondom de Persoon van Zijn geliefde Zoon.

EIK VAN GEWEEN

Het verhaal van Jakobs ervaringen in verband met Bethel wordt hier onderbroken door een mededeling over de dood en de begrafenis

van de voedster van Rebekka: ‘Toen stierf Debora, de voedster van Rebekka, en zij werd begraven ten zuiden van Bethel, onder die eik die hij de naam Eik van geweest gaf’ (Gen. 35:8).

Dit wordt hier vermeld als een bijzonderheid in verbinding met de aankomst van Jakob te Bethel. Het is ook niet onmogelijk, gezien de hoge leeftijden in die dagen, dat dit bij Jakobs terugkeer te Bethel plaatsvond. In meerdere vertalingen lezen we dan ook dat hij, dus Jakob, deze eik zo noemde. Deze invoeging is echter van groot belang voor onze studie. Het is opmerkelijk dat er in deze verzen *tweemaal* sprake is van een boom. Bij de eik of terebint te Sichem vonden de afgoden hun einde (vs. 4). Deze eerste boom is een beeld van het kruis als de plaats waar de satan en zijn machten zijn overwonnen. De tweede boom toont ons een ander aspect van het kruis: niet alleen de *afgodische* wereld en haar machten, maar ook de *religieuze* wereld en haar opvoeders hebben daar hun einde gevonden (vs. 8).

Deze zijde van het kruis wordt vooral in de Galatenbrief belicht. De dood van Christus heeft de band met de ‘voedster’, dat is de wet van Mozes, tenietgedaan. Zo is er een einde gekomen aan de periode van onmondigheid, waarin de Joden in slavernij verkeerden onder de eerste beginselen van de wereld. Zij waren als gevangenen onder de wet, onder de tuchtmeester, zegt Paulus in Galaten 3:23-25. Hij gebruikt hier een woord dat letterlijk ‘kind-leider’ betekent (Gr. *paidagogos*). Dat was iemand die verantwoordelijk was voor een kind en het begeleidde, maar geen opvoeder in de huidige zin van het woord.

Dat was de positie waarin de gelovige Joden verkeerden vóór de komst van Christus. Zij waren als onmondige kinderen toevertrouwd aan

de zorg van de wet, die hen voorbereidde op de komst van Christus en de invoering van een nieuwe grondslag voor hun relatie met God, namelijk de grondslag van het geloof. De wet begeleidde hen hierbij, want zij toonde het falen van de mens en de onmogelijkheid op grond van werken van de wet gerechtvaardigd te worden voor God. De wet is onze tuchtmeester geweest, zo zegt de apostel, tot op Christus, opdat wij op grond van geloof gerechtvaardigd zouden worden. Niet de *wet*, maar het *geloof*, de nu geopenbaarde geloofswaarheid, vormde voortaan de grondslag van hun relatie met God: 'Maar nu het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder een tuchtmeester; want u bent allen zonen van God door het geloof in Christus Jezus' (Gal. 3:25-26).

Hier gaat de apostel over van de wij- naar de u-vorm. Want de gelovigen uit de volken hadden op de grondslag van het geloof deel gekregen aan *dezelfde* voorrechten als de bekeerde Joden. Zij waren *allen* zonen van God geworden, doordat zij geloofden in Christus, *de* Zoon van God. De gelovigen uit de Joden leefden vroeger in slavernij onder de wet, en de gelovigen uit de volken waren slaven van de afgoden geweest. Maar voor al deze zondeslaven had God Zijn Zoon gezonden, om hun boeien los te maken en hen in de vrijheid van het zoonschap te plaatsen. Zij bevonden zich nu allemaal in de nieuwe positie, waarvan Christus de Maatstaf, het Model en de Norm was.

Om deze slaven, van tweeërlei origine, in de positie van zonen te kunnen plaatsen, waren er twee belangrijke gebeurtenissen nodig volgens Galaten 4. Dat was de zending van de Zoon van God (1), alsmede de zending van de Heilige Geest (2), die hier heel treffend de Geest *van Gods Zoon* wordt genoemd (Gal. 4:6). God zond Zijn

Zoon in de volheid van de tijd, om mensen die onder de wet waren vrij te kopen en hun het zoonschap te schenken. Zij waren nu niet meer onmondig, en onder het gezag van de tuchtmeester, maar zij waren zonen van God geworden die zich bewust mochten zijn van de positie die zij door genade hadden ontvangen. In dezelfde nieuwe positie bevinden zich echter ook de gelovigen uit de volken. Daarom heeft God in de harten van *al* Zijn zonen de Geest van Zijn Zoon uitgezonden, die roept: Abba, Vader!

Het woord 'zoonschap' komt vijfmaal voor in het Nieuwe Testament. Het wordt alleen gebruikt door de apostel Paulus en ook wel vertaald door 'adoptie' of 'aanneming'. Het betekent letterlijk het gesteld worden in de plaats en de toestand van een zoon, hoewel men oorspronkelijk geen deel daaraan had. In Romeinen 9:4 wordt het woord in *collectieve* zin gebruikt voor Israël (vgl. Ex. 4:22-23). In Romeinen 8:23 in *toekomstige* zin: het zoonschap in zijn volle betekenis sluit ook de verlossing van het lichaam in. Romeinen 8:15 spreekt evenals in Galaten 4 over *de huidige voorrechten* van het zoonschap: 'Want u hebt niet ontvangen een geest van slavernij om opnieuw te vrezen, maar u hebt ontvangen een geest (of: Geest) van zoonschap, waardoor wij roepen: Abba, Vader!' De laatste plaats, Efeziërs 1:5, behandelt Gods *raadsbesluit*: 'Hij heeft ons tevoren door Jezus Christus tot het zoonschap voor Zichzelf bestemd, naar het welbehagen van Zijn wil'.

Het was Gods eeuwig voornemen om mensen, die in zichzelf volkomen onwaardig hiertoe waren, als zonen voor Zijn aangezicht te plaatsen en een welbehagen in hen te vinden. Het zoonschap staat in de Galatenbrief in tegenstelling tot de vroegere positie van

onmondigheid en slavernij, hetzij onder de wet, hetzij onder de afgodendienst (Gal. 4, resp. vers 3 en 8). Het dienen van de wet wordt hier op één lijn gesteld met de dienst van de afgoden, want het valt allemaal onder de eerste beginselen van de wereld, de zwakke en arme elementen waarvan wij door de dood van Christus gescheiden zijn (Gal. 4:3, 9). Wij behoren tot een *nieuwe* wereld, want wij zijn overgeplaatst in het rijk van de Zoon van Gods liefde. Daarom gedragen wij ons als volwassen zonen en hoeven wij niet meer te worden gevoed met de eerste beginselen van de religieuze wereld.

De dood van Christus heeft ons voor altijd gescheiden van de wet als onze ‘voedster’. Door het kruis zijn niet alleen de afgodische machten overwonnen en ontwapend, maar is ook het handschrift van de wet (de schuldbrief die tegen ons getuigde door zijn inzetten) uitgewist en tenietgedaan (Kol. 2:14-17). Noch de afgodische wereld, noch de religieuze wereld waarin de wet haar invloed uitoefende, bepalen nu ons gedrag. De opgestane Christus is onze Leefregel. Wij zijn met Christus afgestorven aan de eerste beginselen van de wereld – de elementen waaruit ze is opgebouwd – en daarom ook aan godsdienstige filosofieën en tradities (Kol. 2:8, 20). Wij zijn vrijgemaakt van de wet, gestorven aan dat waarin wij gevangen waren, zodat wij dienen in nieuwheid van de Geest en niet in oudheid van de letter (Rom. 7:6). Wij staan in de christelijke vrijheid en zijn geen slaven meer. Wij zijn *zonen*, en in dat karakter dienen wij God door de kracht van de Heilige Geest.

Maar in de praktijk kost het moeite afscheid te nemen van beginselen waarbij men van jongsaf is opgevoed. De plaats waar de ‘voedster’ wordt begraven, is altijd een plaats van gewezen. Toch is het nodig

afstand van haar te doen, als wij tenminste als zonen en huisgenoten van God in Zijn nabijheid willen wonen. Het is een scheiding die noodzakelijk is om de waarheid van het huis van God, de waarheid van Bethel, te kunnen realiseren. Dat het kruis in dit opzicht een plek van droefheid is, bleek duidelijk in de begintijd van de gemeente. Hoeveel moeite kostte het niet om de oude Joodse beginselen los te laten en de legerplaats, het systeem van eredienst onder de wet, te verlaten. Petrus kon zich met moeite losmaken van wettische gedragsregels (Hand. 10:14; Gal. 2:12), en zelfs Paulus kon zich aan het einde van zijn dienst niet helemaal onttrekken aan de invloed van zijn vroegere 'voedster' (Hand. 18:18; 21:20-26).

Het stelsel van de wet verdraagt zich echter niet met dat van de Geest. Het zijn onverenigbare grootheden. Het ene wordt gekenmerkt door de slavernij van de letter, het andere door de vrijheid van de Geest. Wanneer de Zoon ons heeft vrijgemaakt, dan zijn wij werkelijk vrij. Dan wandelen wij als zonen in de vrijheid van de Geest en hebben wij afscheid genomen van het stelsel dat ons gevangen hield. Dan worden wij niet meer geleid door de eerste beginselen van de wereld, maar houden wij ons aan de regels van het huis van God. Dan zijn wij op de plek waar God Zich aan ons kan openbaren en ons kan erkennen als Zijn zonen en als Zijn erfgenamen.

7. TWEEDE OPENBARING IN BETHEL

Genesis 35

NAAMSVERANDERING

Alles wat herinnerde aan Jakobs vroegere leven was nu verdwenen, en hierdoor was hij in een positie waarin God Zich opnieuw aan hem kon openbaren. Alle elementen van de wereld, die hun invloed uitoefenen op de mens in het vlees, waren in het graf verdwenen: niet alleen de afgoden, maar ook de ‘voedster’, de wet. Op de plaats naar Gods gedachten, de plaats waar God woonde en waar Hij Zijn Naam had gevestigd, kreeg Jakob opnieuw een goddelijke verschijning – die voortbouwde op de eerdere openbaringen in Genesis 28 en 32. Jakob, de hielengrijper, werd weer Israël genoemd: een strijder met God, maar ook vóór de ene, ware God.

In Pniël streed hij met God, maar te Bethel vond hij Hem en daar sprak hij met Hem, zegt de profeet (Hos. 12:5). God verscheen nu niet aan Jakob om met hem te *strijden*, maar om met hem te *spreken*. Dat was de wens van Gods hart, al de jaren waarin Jakob ver van Bethel leefde. God wilde hem in Zijn nabijheid hebben om Zich aan hem bekend te maken en hem deelgenoot te maken van al de zegeningen die Hij voor hem had bereid. Wij lezen hier: ‘En God

verscheen opnieuw aan Jakob, nadat hij uit Paddan-Aram gekomen was, en Hij zegende hem. God zei toen tegen hem: Uw naam is Jakob, maar uw naam zal voortaan niet meer Jakob luiden, maar Israël zal uw naam zijn; en Hij gaf hem de naam Israël. Verder zei God tegen hem: Ik ben God, de Almachtige. Wees vruchtbaar en word talrijk. Een volk, ja, een menigte van volken zal uit u ontstaan; koningen zullen uit uw lichaam voortkomen. Dit land, dat Ik Abraham en Izak gegeven heb, dat zal Ik aan u geven; en aan uw nageslacht na u zal Ik dit land geven' (Gen. 35:9-12).

In Bethel kon God Zich aan Jakob openbaren zoals Hij dat vroeger had gedaan aan Abraham, die een 'vriend van God' werd genoemd. Jakob was nu geen slaaf meer, hij was in de vrijheid gesteld. Hij woonde als een zoon van God in het huis van God; en dat joeg hem nu geen angst meer aan, zoals in Genesis 28. In het bewustzijn van zijn positie, in de waardigheid van het zoonschap verkeerde hij in Gods nabijheid en zo ontving hij inzicht in Gods gedachten.

Wij kunnen hier een parallel trekken met Efeziërs 1. Als daar sprake is van de heerlijke positie die de gelovigen in Christus voor Gods aangezicht innemen – als Zijn zonen, die aangenaam gemaakt zijn in de Geliefde –, vloeit daaruit voort dat zij kennis nemen van Gods gedachten, van de verborgenheid van Zijn wil (Ef. 1:3-9). God wil niets liever dan Zichzelf openbaren aan Zijn kinderen. Hij wil ons Zijn gedachten tonen en de geheimen van Zijn hart voor ons ontsluiten. Wij verkeren niet in de positie van een slaaf, die niet weet wat zijn heer doet (Joh. 15:15). Wij hebben het *zoonschap* ontvangen, en dat houdt in dat de Vader vertrouwelijk met ons kan spreken over de plannen die Hij heeft.

Waarover spreekt God met Zijn zonen? Hij spreekt *over Zijn Zoon*, de Erfgenaam van alles, in Wie wij mede-erfgenamen geworden zijn. Dat is wat het hart van God vervult: de heerlijkheid van Christus, en alles wat Hij in en door Christus tot stand zal brengen. In deze kostbare Persoon, Die het hart van God verblijdt, zijn wij ook erfgenamen geworden. Als bewijs hiervan zijn wij verzegeld met de Heilige Geest van de belofte. Hij is het onderpand van de erfenis. De zekerheid en de voorsmaak van de erfenis mogen wij nu al genieten door de Heilige Geest, Die ons door God is gegeven, nadat wij hebben geloofd in het volbrachte werk van Christus (Ef. 1:10-14).

DRIE BELOFTEN VAN ZEGEN

God sprak ook met Jakob over het *erfdeel* dat Hij voor hem had bereid. Wij vinden hier in Genesis 35:9-12 een drievoudige belofte van zegen:

1. *Ten aanzien van Jakob zelf.* God zegende hem en Hij herhaalde wat Hij in Pniël al had gezegd over de nieuwe naam die hij voortaan zou dragen (Israël = vorst Gods). Zo vinden wij in Efeziërs 1 de gelovigen ook als voorwerpen van Gods zegen: Hij heeft ons gezegend met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten in Christus. Wij staan daar ook als nieuwe mensen voor Gods aangezicht. God ziet ons niet meer in Adam, maar in Christus, bekleed met al de aangenaamheid van Zijn Persoon.
2. *Ten aanzien van zijn nageslacht.* God openbaarde Zichzelf hier als de Almachtige (in Pniël kon Hij Zijn Naam nog niet bekend maken). In dit karakter had Hij Zichzelf vroeger ook aan

Abraham en Izak bekendgemaakt (Gen. 17:1; 28:3). Als zodanig is Hij Degene die zwakke pelgrims omringt met Zijn milde zorg. De Almachtige is Zelf de waarborg van de vervulling van alle beloften die Hij doet. Wat Hij belooft, kan Hij ook volbrengen. Christenen kennen God echter als hun *Vader*, de intieme Naam die nu door de Zoon is geopenbaard.

3. *Ten aanzien van het land, het erfdeel.* God hernieuwde de beloften die Hij aan Abraham en Izak had gedaan, maar het onderwerp is hier beperkter van aard. De zegen draagt meer een *aards* karakter. Hier vinden wij geen zegen in het beloofde Zaad, geen nageslacht in verbinding met de hemel, en geen zegen voor alle volken op aarde (zoals Genesis 22 hiervan spreekt, in feite als het resultaat van het offer van de Zoon).

Alle nadruk valt hier op het *land* dat Jakob en zijn nageslacht erfelijk zullen bezitten. Dit is ook begrijpelijk gezien het feit dat Jakob eindelijk weer terug is in het land Kanaän. Deze 'landbelofte' zal ten volle vervuld worden in het Vrederijk, na Christus' wederkomst om het erfdeel te 'lossen' en de betrekking met Zijn aardse volk te herstellen. Voor ons, die tot het hemelse volk van God behoren, draagt de zegen een geestelijk en hemels karakter (Ef. 1:3). Het specifieke deel van de gemeente is een hemels en eeuwig erfdeel. Inderdaad zal de gemeente ook met Christus over de aarde regeren in de bedeling van de volheid der tijden (Ef. 1:10). Maar haar eigenlijke woonplaats is de hemel, het huis van de Vader waarin de Zoon haar zal invoeren.

Het is duidelijk dat Jakob hier een hoogtepunt in zijn leven bereikte. Wij kunnen dit als volgt samenvatten:

1. Hij had zich gereinigd van de onreinheid die hem aankleefde en hij was verlost van de slavernij waarin hij zich had bevonden.
2. Hij had de afgoden en de eerste beginselen van de godsdienstige wereld vaarwel gezegd.
3. Hij was terug in het land van de belofte en hij bevond zich te Bethel, de woonplaats van God.
4. Daar had hij een altaar en daar kon hij als een aanbidder tot God naderen.
5. Hij was hier als een ‘zoon van God’ in Zijn heilige tegenwoordigheid en hij kreeg inzicht in de gedachten en plannen van God.
6. Jakob stond hier als een nieuwe mens voor Gods aangezicht. Zijn verhouding tot God was nu in orde en er was niets dat zijn gemeenschap met God belemmerde.
7. God openbaarde Zichzelf aan hem en Hij overlaadde hem met zegeningen, met rijke beloften voor hemzelf en zijn nageslacht. Als een ‘zoon van God’ was hij ook *erfgenaam* van de zegen die God voor hem had weggelegd (vgl. Rom. 8:17 en Gal. 4:7).

Nadat God weer van hem was opgevaren – want Hij kon pas voorgoed woning maken op aarde te midden van een verlost volk, bewaarde Jakob de herinnering aan deze kostbare openbaring door een gedenksteen op te richten op de plaats waar Hij met hem had gesproken.

Voordat wij op de betekenis van dit tweede gedenkteken te Bethel ingaan, willen wij nog wijzen op de overeenkomst van dit gedeelte met

het onderwijs van 2 Korinthe. *Scheiding van het kwaad* is een eerste voorwaarde voor gemeenschap met God. Dat gold voor Jakob, het gold voor de Korinthiërs, het geldt ook voor ons. God kan Zichzelf pas aan ons openbaren als wij beantwoorden aan Zijn heiligheid en ons reinigen van dat wat ermee in strijd is. Zijn tempel heeft geen overeenkomst met de afgoden, Zijn huis is een heilige plaats. Nadat wij ons reinigen van elke bevlekking kan Hij ons zegenen en ons de belofte geven: 'Ik zal u aannemen en Ik zal u tot Vader zijn, en u zult Mij tot zonen en dochters zijn, zegt de Heere, de Almachtige' (2 Kor. 6:14-18).

TWEEDE GEDENKSTEEN

Voor de tweede maal richtte Jakob nu een gedenkteken op in Bethel, nadat God met hem had gesproken en hij kennis had genomen van Gods gedachten: 'Toen voer God op, bij hem vandaan, van de plaats waar Hij met hem gesproken had. Jakob richtte op de plaats waar God met hem gesproken had een gedenkteken op, een stenen gedenkteken. Hij goot er een plengoffer over uit en goot er olie over. En Jakob gaf de plaats waar God met hem gesproken had, de naam Bethel' (Gen. 35:13-15).

Tot driemaal toe vinden wij hier de woorden: De plaats waar Hij (God) met hem gesproken had. Dit toont duidelijk het belang van de plaats Bethel, waar God met ons wil spreken en Zichzelf wil openbaren. Het is het huis van God, waar Hij woont en waar wij bij Hem mogen wonen, waar wij als Zijn zonen kennis nemen van Zijn gedachten en Hem met dankbare harten de aanbidding brengen die

Hem toekomt. Het kan niet anders dat er van zo'n plaats een helder getuigenis uitgaat. De betekenis van Bethel is niet tijdelijk, maar de banier van de waarheid wordt daar hooggehouden. Dit is de zin van het gedenkteken dat Jakob oprichtte. Het was een permanent teken van de waarde van de plaats waar God te midden van de Zijnen woont, en waar wij ons verblijden over al het goede dat Hij voor ons heeft bereid.

Bij de overdenking van Genesis 28 hebben wij al gezien dat deze gedenksteen spreekt van Christus en de gemeente, die op Hem is gebouwd. Wij hebben toen gedacht aan 1 Timotheüs 3, waar de gemeente de pilaar en grondslag, de pijler en het fundament van de waarheid wordt genoemd. De gemeente is de pilaar, het levende bewijs van de waarheid aangaande de Persoon van Christus. Het getuigenis van Christus wordt hier hooggehouden, en tentoongespreid in de wereld. Helaas is dit getuigenis reeds in de eerste eeuwen in verval geraakt. Zo is het huis van God een plaats geworden waar veel is binnengedrongen dat tot oneer van Hem is. Het getuigenis aangaande Christus is maar al te vaak vermengd met dwaalleer. Het licht van de waarheid is verduisterd en het heldere getuigenis uit de begintijd van de gemeente is vervaagd, zodat haar kandelaar is weggenomen van haar plaats (Openb. 2:4-5).

Vele jaren bezat Jakob geen gedenkteken... en zo verbreidde de gemeente van God eeuwenlang geen duidelijk getuigenis. Totdat God in Zijn genade een herstel gaf en de banier van de waarheid weer omhoog geheven werd. Daarvan spreekt dit tweede gedenkteken: een door God bewerkt herstel van het oorspronkelijke getuigenis. Zo zien wij ook in de profetische geschiedenis van de gemeente een

herstel van het getuigenis, een herleving van de waarheid die haar vanaf het begin was toevertrouwd (Openb. 2 en 3). Zo wordt van de gemeente te Filadelfia gezegd dat zij het Woord heeft bewaard en trouw is geweest aan de Naam van Christus (Openb. 3:8). Hoewel het gepaard ging met zwakheid, met kleine kracht, plaatste Filadelfia het licht opnieuw op de kandelaar. Als een trouw overblijfsel te midden van het verval handhaafde zij opnieuw het gezag van het Woord als het richtsnoer voor geloof en leven, en van de Persoon van Christus als het ware Middelpunt voor de Zijnen.

En niet alleen de waarheid aangaande de Persoon van Christus Zelf, maar ook die ten aanzien van de gemeente, die op Hem is gegrondvest, werd in ere hersteld. Men kreeg weer oog voor de waarheid van de gemeente als het huis van God. Wij zouden kunnen zeggen: de waarheid van Bethel werd weer aan het licht gebracht. Opnieuw beleefde men de zegen die met die plaats verbonden is. Hoewel men enerzijds terugzag op het falen van de gemeente in haar verantwoordelijkheid, zag men anderzijds ook vooruit naar haar heerlijke toekomst in Gods raadsbesluit: haar vereniging met Christus en haar verschijning in heerlijkheid als de woonplaats van God vanuit de hemel (Openb. 3:12; 21:2, 10).

Ongetwijfeld is er naast deze geestelijke toepassing voor de gemeente ook een profetische toepassing voor Israël mogelijk. Israël zal ook weer zijn Bethel ('huis van God') hebben! Evenals het huis van de Heere in de begintijd van het volk een centrale plaats innam, zal dat ook in de eindtijd het geval zijn. Dan zal de berg van het huis van Jahweh vaststaan als de hoogste van de bergen (Jes. 2:2; Micha 4:1). De laatste, de toekomstige heerlijkheid van dit huis zal groter

zijn dan die van de begintijd (Hag. 2:10). Het zal herbouwd worden volgens het grondplan dat we vinden in Ezechiël 40-43. En dan zal de heerlijkheid van de Heere de tempel opnieuw vervullen. Hij keert terug tot Zijn volk, als dat tot Hem is teruggekeerd! De grootste zegen van het herstelde Sion zal zijn: de Heere is aldaar (Ezech. 48:35).

Ten slotte willen wij nog wijzen op een bijzonderheid in verbinding met dit tweede gedenkteken dat Jakob te Bethel oprichtte. Hij goot er niet alleen olie op, zoals hij dat in Genesis 28 ook had gedaan, maar eveneens een plengoffer dat bestond uit een bepaalde hoeveelheid wijn (Gen. 35:14). Dit is de eerste maal dat dit offer wordt vermeld in de Schrift. Later vinden we het o.a. in Exodus 29 in verband met het dagelijks brandoffer, en in Leviticus 23 en Numeri 28 en 29 in verband met de hoogtijden van de HEERE. Het plengoffer completeerde het graanoffer en het brandoffer. De wijn spreekt van de *vreugde* die gepaard gaat met de dienst van God, en in 't bijzonder als die opnieuw in ere wordt hersteld, zoals hier in de geschiedenis van Jakob.

Het is het offer van een dankbaar hart, dat door Gods genade is hersteld in Zijn gemeenschap en dat zich verblijdt in Zijn tegenwoordigheid. Het is het antwoord van iemand die de tucht van God heeft ondervonden, maar die zich nu opnieuw verheugt in Zijn nabijheid en Hem dankt voor alle gunstbewijzen. Zo'n herstel gaat altijd gepaard met blijdschap en dankbaarheid jegens God, de Bewerker ervan. Vergelijk in dit verband het herstel onder Hizkia (2 Kron. 29:35), onder Ezra en Nehemia (Ezra 7:17), en ook het toekomstige herstel van Israël (Ezech. 45:17).

Zoals de *olie* spreekt van de kracht van de Heilige Geest om het getuigenis van de waarheid te verbreiden, zo is de *wijn* een beeld van de vreugde die een herleefd getuigenis kenmerkt. In Filippenzen 2:17 en 2 Timotheüs 4:6 ziet het plengoffer op de vreugde waarmee de apostel Paulus zich toewijdde aan de dienst van de Meester, en dat tot in de dood. Zo zal het overblijfsel van Israël zich met vreugde toewijden aan de dienst van het huis van God, als het is teruggekeerd naar het Beloofde Land en hersteld is in het bezit van het erfdeel. Het zal met blijdschap terugkeren naar het huis van God (Ps. 122:1). Hun mond zal vervuld worden met lachen, hun tong met gejuich (Ps. 126:2).

Eeuwige vreugde zal op hun hoofd zijn, blijdschap en vreugde zullen zij verkrijgen, maar kommer en zuchten zullen wegvlieden (Jes. 35:10). Sion zal jubelen en juichen (Jes. 54:1). Het vasten van de ballingschap zal worden tot vrolijkheid en vreugde, ja, tot blijde feesten (Zach. 8:19). Het Loofhuttenfeest, het feest van de vreugde en de dankbare herinnering aan Gods heil, zal zelfs door de volken worden meegevierd (Zach. 14:16). Voor ons, die gezegend zijn met hemelse zegeningen, geldt dit niet in mindere mate. Het huis van God is ook voor ons een plaats van eeuwige vreugde. Het is de plaats waar wij ons als zonen van God verblijden in Zijn nabijheid, waar het geslachte Lam in het middelpunt staat. Het is de plaats waar men begint vrolijk te zijn, en waar de vreugde geen einde kent (Luk. 15:24).

Het was een zaak van Gods genade, dat Jakob de weg terugvond naar het huis van God. Het was ook alleen Gods genade, dat de verloren zoon terugkeerde naar het huis van de vader. En zo is het ook

uitsluitend Gods genade, dat wij een plaats hebben in Gods huis: nu reeds op aarde, maar straks in een volmaakte hemelse heerlijkheid. Ja, Christus heeft ons plaats bereid in het Vaderhuis, waar de Vader en de Zoon voor eeuwig onze vreugde zullen zijn. Niet als slaven maar als zonen zullen wij hier binnengaan, want 'de slaaf blijft niet eeuwig in het huis, de zoon blijft er eeuwig' (Joh. 8:35).

*Met bewond'ring slaan wij gade,
o God, Uw goedheid en genade;
U bracht van ver ons dicht bij U.
Door de Zoon hebt U het leven,
de geest van zoonschap ons gegeven;
Uw huisgenoten zijn wij nu.
U wordt roem en macht
in 't heiligdom gebracht.
Van Uw liefde scheidt niets ons meer.
U zij de eer door Jezus Christus,
onze Heer.*

Distributie:

CBC 't Gulden Boek te Houten

Website: www.cbcboek.nl

E-mail: info@cbcboek.nl